МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГӀалгӀай обкома, Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Советан Министрийн Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 110 (4123). ШИНАРДИ, 14 сентябр, 1965 шу. Мах 2 кап.

ӀАНГА КИЙЧЪЕ ПРЕДПРИЯТЕШ

Семилетка тӀеххьарча шера план ханал хьалха кхочашъеш я хӀинца вай республикерча промышленни предприятей коллективаш, гӀишлошъераш, мехкдаьттахой. Республика промышленносто толамца кхочашъйина налоьи продукци арахецара бархӀ бетта план, дукха коллективаш я налоьи продукци арахецара ворхӀ шера план кхочаш я ю, тӀаьхьагӀача шера чотах къахьегаш.

Уж къахьегама толамаш кхы тӀа я лаккхара Ӏан замах ерригача предприятешна, мехкдаьтта промыслашна ритмичнo болх бергбола хьал вӀаштӀехьдаккхара хаппахьа бeррига тервам тӀабахкийта кийчъе оза предприятеш Ӏана хьалашка болх бергболаш. ДукхагӀча даьнъе уж дика кийчъярах тойша да Ӏана замалахь доахаргдола къахьетама толамаш. Ӏана хьалаш дика-во хилларга хьешка хургда болхлоша доаха толамаш.

ХьатӀакхоачаш латт октябрь бутт — Ӏана предприятеш кийчъяра бола тӀеххьара бутт. Воккъоца вола бирса контролер а хинна хьоттабгда шийн боккъонаш яхьаш доагӀа шийла Ӏа.

Вай республикерча дуккхача предприятешка дика кийчо ен я Ӏана замалахь лерттӀа болх дӀахьоргболаш хьалаш вӀаштӀехьдахара. Масала, МалгӀабикерча мехкдаьтта промыслашна, буруш деттача конторашка планех лаьрхӀача бесса дӀаболабир Ӏанна предприятеш кийчъяра болх. Мехкдаьтта доаккхача операторашъ болх беш йолча помещенешта кисгаш техад, кӀираш техай, яхы ремонт йьй, техан Ӏа хьатӀакхьчадало и сагота хила безаш бац мехкдаьттахой.

ДӀадахача шерий практико хьахьокх буруш тохача тӀадолка наькъаш ханнахьа тоа ца дар балха чӀоагӀа Ӏатъяш хӀама хилар. Цудухьа укх шера хьалхагӀа я тохелар буруш деттача конторий коллективаш, «Малгобекнефта» НПУ кулгалхой, специалисташ, партийни, профсоюзни организацеш. Массайолча буровойшка холха наькъаш тоаде, буровойшкара лаьттан чухерцаш еха хиннача электролинешта ремонт яьй, водвижкаш чӀоагӀъяьй. Эшэшача хьай дӀадиллара сеташ хиьболхамера яьши тоадеш да. Укх гаргарча хана уж балхаш а йистедаргдолаш да.

Къаьстта боккхача лоархӀамо да гӀишлош хьалъечара хьалаш Ӏана замалахь толамца болх дӀахьоргболаш тоадар. Из дика кхоачандеш я «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гӀишлой-монтажни управлене коллектив. ХӀара участка, смена, бригада коллектива уж мероприятеш сихагӀа чакхъяхара планаш оттаьй. Уж кхоачашъе оза графикаш а оттаьй. Коллективаш Ӏана хьалашка мехкта кийчлу, цар шоай графиках балхаш кхоачашдой тахкара къаьсткъаьста массайолча участкашка хьожабаьб коммунисташ. Цар цахадаш тӀаьхьожам лоаттабу. ХӀанзлехьа хьалдеш латтача цӀенойшка лерттӀа болх бе йиш хургйолаш чуйнллай теплопровод, канализаци ярен лаьттана кӀала коммуникаци ярен балхаш кхоачашдаьд. ЦӀенойшка хий хьачудиллара яьхача сангаранлка турбаш Ӏочу а сиха дукхагӀйолча коттигашка дӀакъайлай, тоадаьа гӀишлош хьалъеча хьатӀадоагӀа наькъаш. Ӏана замалахь толамца болх дӀахьоргболаш дика кийчо я предприятеш дукха я. Царех я крекинг-завод, «Грозпромстрой» треста СМУ-2, «Старогрознефть» НПУ, «Октябрьнефть» НПУ коллективаш, кхыраш.

Цхьабакъда, массанахьа миттта дика лелаш лерттӀа Ӏана замалахь болх бергбола хьалаш вӀаштӀехьдахара гӀулакх. Дуккхача предприятей кулгалхоша, партийни, профсоюзни организацеша а йоагӀача хьесапе йоакхо я еш, дизза кхоачашдаш ца бехктохаме декхараш. ХӀана латтача дӀайхача денош бе боагӀача бесса мах а беш, бизза пайда эцаш цу денош.

Царех я «Грозпромстрой» треста специализированни СМУ коллектив. ЧӀоагӀа тӀехьатетт цо гӀишлош хьалъеча канализаци яра, лаьттан кӀала коммуникаци яра балхаш. ХӀанз а тӀехьа дӀадоладаьдац нарамна хьалдеш латта цӀеной дӀоадахара балхаш. Цагахьа уж сихагӀа кхоачаш ца дойш квартирашка нишкаш а уттаеш де дозарга балхаш, цо лерттӀа болх дӀабохийтаргбац. Цу треста СМУ-8 дукхагӀдолча хьалдеш латтача цӀеношта кисгаш техадац, кира дӀатӀадолка наькъош тоадаьдац.

Семилетка лоархӀамо гӀишлош хьалъеча а ледара лел Ӏана замалахь болх толамца дӀахьоргбола хьалаш кийчдара гӀулакх. Масала, нефтемаслозаводе хьалъеш я АВТ яха цхьайн установкай комплекс. Цига турбаш ихкара яьха сангараш я, Ӏочуехка турбаш лаьтта ЮтӀахьекха дӀа ца къовлаш латт, опрессовани ца яр бахьан долаш. Цагахьа кастта догӀаш доладойя, хотта а баьнна корпусашта бӀаь метр в гарга вохалургвоадаш хургъя.

Аьшкабетонна конструкцей завода коллектива шийн ханнахьа аьшкабетона когӀараш ца дар бахьан долаш дӀа ца къовлаш латт гӀуллакш. Ӏай уж дӀакъовла чӀоагӀа хала да. Миттта цу заводо арматури бетони ца хилийтарах гӀишлош Ӏанна ца кийчъеш латт «Грозпромстрой» треста СМУ-8, кхыча гӀишлой организацешка.

Ӏана кийчо не яь коллективаш кхы а я. 15-ча июле из болх дӀаболабаьб химкомбинате, нефтемаслозаводе, хӀаьта хӀанзалца кхоачашдаь балхаш 15 процент мара дац.

Цу гӀулакха керттерча даькъе бехк ба предприятий кулгалхой, специалисташ. Уж декхарийла ба, сихха из болх тоабе, укх йоахйисача ханах Ӏан кийчо яра бизза пайда эца.

Ханнахьа тоаль ихка ерригa производственни помещенеш, котельнеш. Керда хьалдеш латтачa гӀирсашкен буровойшкен дӀатӀадолха наькъаш дика тоадаь хила дола. Шелма еллангехьа дӀакъовла мара ца дизаш кийча хилийта еза буровойшкарен промышленни предприятешкарен задвижкаш. Керда хьалъеча буровойшкен гӀирсашкен дӀатӀаяхьа кел еза материалаш кийча хилийта еза. Шийн ханнахьа ремонт а яь кийчъе оборудованеш, сихагӀа яхоачанде трубопроводашта изоляци яра балхаш. Ӏана замалахь балхаш де дезачча помещенешка лерттӀа болх дӀагӀоргболаш паропроводаш а охка ЙӀоахье оза уж. Ӏана денош лоаца хул, цудухьа ерригa болх беш йола моттигаш сийдза хургйола гӀулакх вӀаштӀехьдаккха деза.

Партийни организацеш декхарийла я Ӏана кийчо яра деча балхашта цахадаш тӀаьхьожам лоаттабе. Цу гулакха оарцагӀъяха еза партийно-паччахьалкхой тӀаьхьожама ноякъостала йола группаш, ца болх велалча участкашкара бехке бараш хьагуча а боахаш бехктохаме оза беза.

Ӏа гаьна да, кхувриа Ӏана предприятеш кийчъе яха уйлаш вӀалла хила йиш йолаш яц. Профсоюзни организацеша сихха дизза дарддолаш да ерригa предприятеш Ӏена кийчъяра отталъча графиках коллективалла болх байтар. ШерагӀа йоаржае еза социалистически яхь, кхоачашдаьча балхий итогаш я еш. ЛерттӀа Ӏана кийчо ца еш предприяти хила йиш яц.

ССР ОБОРОНА МИНИСТРА ПРИКАЗ

1965 ш. 12 сентябрь № 252. г. Москва.

Новкъостий салтийн, матросашa, сержанташи старшинаши!

Новкъостий офицераш, инаралаш, адмиралаш!

Новкъостий танкови промышленносте болхлой, инженераш, техникаш!

Запасе а отставке а бола танкови бӀуний ветеранаш!

Тахан советски халкъо а цуи сийлахьарча Гераманцарча Низама а дезду танкистий Ди, Ӏалаьмате чӀоагӀа дукха я безаш хестабу вай сийлен цӀи деза танкови бӀунаш. таппкаш ераш — боккха тӀема цца бола машинлаш хьоерапаи.

Коммунистически парте кулгал а деш, Советски Союза цхьахьегамхоша чӀагӀертта такийбаьх коммунизм хьалъяра сийлахь - йоккха программа, ворхӀ шера план йиллача хапал хьалха кхочашъыр дукха шоаш яха ца кхобеш къовсам лоаттабу.

Цушна цхьана вай партен правительстви теркалду империалистически тӀом хьалхьеберашa, дӀахача ханара урокаш теркал а ца ещ, дуне халкъашта нкъера гӀулакхаш теллаеш хилар, цхьаннена тӀехьа вож ои провокацеш еш хилар. Цу хьалашка Советски паччахьалкхено, дерригача дунен тӀарча машара гӀулакх хьал а кхабаш, дикка дарддоана гӀулакхаш ду мохк тӀема кхерамах лорабара пла чӀоагӀбара, вешар а флот а чӀоагӀдара. Социалистически а кхыдолча машар безача мехкашта духьал американски империализма леладеча агрессивни гӀулакхашен тӀаккхуш дарашен дӀадех советски танкисташ, дерригa СССР Гераманцарча Низай бӀухой а санна, дӀахо а фиййла йолаш хулга, хьалш долчча агрессора воханеш хӀама тоха масее а хана кийча бӀраш хулга.

Моаршал а доаттаю, даькъала дуна ао шоана дерригача халкъа цӀей — танкистий Ди. Танкови бӀуний ерригача личин составо шийн тӀема говза толамагӀа хулийташ тоахра, политически знанеш, доакъой а соединеней а тӀема кийча хилар лакхдара, тӀема дисциплина чӀоагӀъяра керда толамаш доахадоахилга лов сона.

Беррига танкови промышленносте болхлоша толамагӀа йола, дизара хӀанзарча ханара бронетанкови техника хьацра керда толамаш доахилга лов сона.

Танкистий Ди сийлеца белгалдара приказ ду аз:

Тахан, 12 сентябре, моттигашкарча ханах лаьрхӀа 21 сахьат даьнча вошагӀа тъоэза йоккхий топаш кхоссарца салют бойла вай Даьхен столице — Москве, союзни республикий столицашка городашка - турпалашн: Ленинграде, Волгограде, Севастополе, Одессе.

Даькъала хилда сийлахь - доккхо советски халкъ — коммунизм хьалъер!

Даькъала хилда советски Гераманцара Низаца цаь сий дола танкови бӀунаши!

Сийле хийла Советски Союза Коммунистически парте — ерригa вай котӀаловаш яхара деташ урауттадечун а уж йоахилга вӀаштӀехьдоахачун а!

СССР Оборона Министр
Советски Союза Маршал
Р. МАЛИНОВСКИЙ.

ХЬУВКЪАМАШ ЧУЭЦАШ ЛАТТ

ГУРАХЬА КХАШКА

Республика колхозаш, совхозаш хӀанз гидуаргаш, хьажкӀаш, шекара свекла, баьца дааpаш, коартолаш чуэцаш йоахк. Цул совгӀа, зибь оахаш а гурахьа юш йола культураш дӀаюш а боахк механизатораш. Гурахьа кхаш тӀа де деза балхаш дукха да. Ханнахьен ца йоьташ чуэца еза культураш, хӀаьта хьатӀадоагӀача шера хьувкъама лард йолда а еза.

Механизаторашен платаш кхедерашен хьпнаре къахьегар бахьан долаш хьалхара толамаш даьхад.

10-гӀа сентябрь хьатӀакхоачаш 8842 гектара тӀара гидуаргаш чуйнцай, дерригa чуэца езачох 38 процент да из. ДӀадахача шера укх ханна нийсдича 1026 гектара тӀара мара чуйна яцар гидуаргаш.

Лаккхача темпашца гидуаргаш чуэцаш доахк Гудермеса, Грозненски, Наурски районий боахамаш. Эггара хьалха из культура чуйнца даьннад Шелковской района боахамаш.

Лакха хьувкъам кхебаьб МалгӀабикен Сунженскийн районашка. Юкъера лаьрхӀача хӀара гектара тӀара 13,6 центнер гидуаргий фу чуэцц цу районий боахамаша.

ХьажкӀаш 47,6 эзар гектара тӀара чуйна баьннаб республике, тӀакха ялата лаьрхӀа 3107 гектара тӀара хьажкӀаш а хьекхай.

Шелковской района хьажкӀаш кхерашa хӀара гектара тӀара 24,9 центнер хьувкъам кхебаьб.

Дика чуэцаш боахк хьажкӀаш Гудермеса, МалгӀабика, Надтеречни, Наурски районашка.

Чуйнна свекла хьайовккхаш из кхашкара дӀаувзаши боахк механизатораш. Мерла евлаш чуэцача хьалхие ледаю Гудермеса, Урус-Мартана районий механизаторьша, цар шоаш дӀлайиначох иттлагӀа дакъа чуйнцай шекара свекла, хӀаьта Урус-Мартана районе 4 процент мара свекла чуйнцац.

56 эзар гектар зибь ахьай республике е дерригa аха дезачох кхоалагӀа дола дакъа да ца. Из гӀулакх лерттӀа леладу Гудермески районе, цига 54 процент аьхай зибь.

ЛерттӀа вӀаштӀехьбаьккхаб из болх сунженцаша, урус-мартанцаша, грозненцаша. Лезара дӀахьу из гӀулакх Ачхой-Мартана, Наьсарен, Шелковской районашка.

Совхозашен колхозашен хьалхара 1366 гектар гурахьа-юш культураш дӀайийнай.

Укх деношка беррига ниэ тӀабахийта къахьега дезаш ба механизатораш. Кхашка де дезаш дика балхаш лаккхача темпашца дӀахьош лерттӀа чакхдаккха деза юртбоахама хьалхегамхоша ер шу.

1965 ШЕРА 10 СЕНТЯБРЬ ХЬАТӀАКХОАЧАШ ЮРТБОАХАМА КУЛЬТУРАШ ЧУЭЦА РАИ ЗИБЬ АХАРАИ ЙОЛА

СВОДКА

(планах проценташ).

Районаш	хьажкӀаш	шекара свекла	гидуаргаш	зибь ахьай
Ачхой-Мартана	54	4	—	18
Ведана	3	—	—	—
Грозненски	59	3	62	34
Гудермеса	67	13	74	54
МалгӀабика	35	3,4	19	31
Надтеречни	66	—	24	33
Наьсарен	20	—	—	8
Наурски	79	—	66	38
Ножай-Юрта	5	—	2	8
Советски	—	—	—	—
Сунженски	34	—	42	44
Урус-Мартана	48	11	—	39
Шаьла	38	7	25	36
Шелковской	55	—	100	14
«Грозни но яхача объединене совхозаша	59	—	—	58
Консерви объединене совхозаш	36	—	—	32
Скототкорм яхача трест боахамаша	54	—	—	16
Респ. юртбоахама опытни станцеш	53	14	91	66
Ерригa республике	47	7	38	32

Пайда эца хов укхаза

Ши шу мара дац Ачхой-Мартана района «Орджоникидзевский» совхоз вӀашагӀъелла. Дале а сихха догӀа йоагӀаш латт цуи экономика, дӀадахача шера планах тӀаьба бевзаш хиннй пайда 1,5 эзар сом долча 43 эзар сом пайда хилар боалама.

Соахка сомий бешамашта дика гӀуллакх дарах хиннаб совхоза из пайда. Ерригаш а 549 гектар я совхоза сомий бешамаш, хӀаьта латош ераш яц царех 120 гектар мара. Цу 120 гектара тӀара баьннача сомах хилар совхоза 43 эзар сом пайда.

ХӀара гектара тӀара 37,7 центнер сом чубера совхозо юкъера лаьрхӀача. ЛерттӀа гӀулакх дӀаллачийтар бахьан долаш дика хилар Ӏажаш, кхораш, хьачаш, кхыбола сом а. Хаппахьа вӀир укхаза ерригa гаьнаш, шоаза молхаш техар вене йола садоахка хӀамаш йоаяра. ХӀаьта соахка гурахьа а укх шера бӀаьсти я кхы а дикагӀа гӀулакх дир совхозо сомий бешамашта. ЕӀаьчул тӀехьагӀа кхоаза молхаш техар, хӀара гаьна гонахьа 0,5—0,7 центнер минеральни удобренеш яхар. Цудухьа гӀулакх дарга хьежжа дика хьийкъаб сом.

80—85 гектара тӀара сом чуйна баьннаб «Орджоникидзевский» совхозе. ХӀара гектара тӀара 45—50 центнер боал укхаза Ӏажаши кхорашн. ХӀаьта беррига чуйнца Ӏажаши кхорашн 560—580 тонн ба. Ужаш республика консервни заводашка дӀачу а тийнаб совхозе. Москве, Орджоникидзе, Грозне, миттта кхыча городашка бохка я кхакьийтаб. 200 тонн гаргга Ӏажаш бахьийтаб духхьала Москве бохка. Дика пайда боал совхоза цу гӀулакхах.

План 25 эзар сом долча хӀанзалехьа а 50 эзар сом пайда хиннаб боахама. Кхы тӀа а 20—25 эзар сом пайда эцаргба оаха, йоах совхоза кулгалхоша, хӀана аьлча, 200—250 тонн Ӏажаш кхы а чуэцаргба оаха.

Цул совгӀа совхоза 50 тонн Ӏажаш хранилища дӀаоттабе кийчлуш ба совхозе. КӀезигагӀа хуло а 25 эзар сом пайда хургба боахамо дӀаоттабергболча Ӏажех.

Талхаргбоалаш дикача сортах дӀагӀоргболаш лорабаш чуэц Ӏажаши кхорашн болхлоша Хаджиева Кайпас, Лабазанова Саждата, Умарова Кайпас, Лабазанова Расимата, Курбанова Ӏаймета кхычар, сменни нормаш тӀехкхоачашъю царех хӀаране.

Гурахьа гаьнаш вӀа а царна вошаш дола кхы гӀулакх де а кийчлуш ба хӀанз «Орджоникидзевский» совхозе, хӀана аьлча хьатӀадоагӀача шера кхы а дукхагӀа пайда эца дерхӀ укхаза сомий бешамех.

П. КУНИЕВ.

СОВЕТСКО-РУМЫНСКИ КОММЮНИКЕНА КУЛГАШ ЯЗДАР

10-ча сентябре Кремле кулгаш яздир. Румыни Социалистически Республика партийно-правительственни делегаци Советски Союзе хилара хьакъехьарча советско-румынски коммюнике.

Советски оагӀонгахьара коммюнике кулгаш яздир КПСС ЦК Хьалхарча секретара Л. И. Брежневс, КПСС ЦК Президиума члена, СССР Министрий Совета Председателa А. Н. Косыгинес, румынски оагӀонгахьара — Румынски коммунистически парте ЦК Генеральни секретаро Николае Чаушескус, РКП ЦК Исполнительни Комитетен массазарча президиумен члена, СРР Министрий Совета Председатела Иои Георге Маурера.

Кулгаш яздеча бар новкъостий Г. И. Воронов, К. Т. Мазуров, А. И. Микоян, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Ю. В. Андропов, А. П. Рудаков, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш В. Э. Демигц, М. А. Лесечко, Н. Ф. Ломако, СССР кхийча мехкашцарча гӀулакхий министр А. А. Громыко, кхыбараш.

Кулгаш яздеча бар новкъостий Георге Апостол, Александру Бырлэдяну, Пауд Нинулеску-Мизил, Манл Манеску, Корнецу Манеску, Николае Гуяно, делегаценa улувбаьнна баьхка нах.

Дика хьийкъай хьажкӀаш

Ялатийна лаьрхӀа хьажкӀаш чуэца йолаяьй Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза шоллагӀча отделене. Баьгха дика хьажкӀаш хьалкхельй укхаза Ахмадов Мусас, Альтимиров Бурус, Исраилов Абусвта. Ялатийна а силоса а лаьрхӀа хьалкхельй царех хӀаране 200—250 гектар хьажкӀаш.

Планах чул езраш 28 центнер мара йоацача хӀара гектара тӀара 35—40 центнер хьажкӀаш ортхилар белгалдьннад. ЛерттӀа гӀулакх дарех вӀаштӀехьдьннад механизацеи а миттта хьажкӀаш дика хьалкхе.

Групповой методах чуэцаш латт отделене хьажкӀаш, шикхо да хьалха хьаха йолайир Ахмедов Мусас хьалкхель хьажкӀаш, йиъ комбайн я укхаза из болх дӀахьош. Денна сменни нормаш тӀехкхоачашъю комбайнерашa Ибрагимов Мухьмадаь, Израпов Салмана, Венбулатов Курус, норма 3,5 гектар мара йоацача 5—6 гектара тӀара хьажкӀаш чуэц царех хӀаране.

Миттта дика хьовкхамаш даха йиш хул хӀара минутах бизза пайда эцаргболаш болх вӀаштӀехьбаккхар бахьан. Болх ца беш латташ вӀалла ха йоаяи комбайнераша. ХьажкӀаш сихагӀа чуйнца яхар дукха хьинар кхо ца деш къахьег цар.

Дийнахьа сарралца хьажкӀаш чуэцаш хиннача тӀеххьагӀа сайрийна боад къовлабеча шоай машинашка а хьож, царна даьтта хьекха я кхы эша гӀулакх дев баьннача тӀеххьагӀа мара чуболхац комбайнераш. Цул совгӀа къахьегама аьсарле лакха йолаш болх бе йиш хул цар хьажкӀаш аьта гӀадамови дӀахьухьита дика вӀаштӀехьдаьнна хилар да.

Лафетаца хьажкӀаш дӀаххухьаш ба Ахмадов Муса, Садулаев Хасанбек, Магомадов Хасболат, дийнахьа 10—12 рейс а еш 23—35 тонн хьатта механизацешка Ӏалашъяь ца рех хӀаране.

Хьаьха йоаль шикхо де мара дене а 200—220 тонн хьажкӀаш Ӏайвай отделене хьаттa. Дика вӀаштӀехьдьннад укхаза лорааш дӀа а йолаш уж цӀенъелга. Из гӀуллах кхоачашдеш 30—35 болхло хул цига. Царна юкъе дикагӀа болх бу Доелева Мадас, Осиева Товсаре, Мусаева Мандас, кхычар а. 100 тонн хьажкӀаш цӀенъяьй цар хӀанзалехьа а.

Ваьъза, белгалдаьккха лезаш да хьаттa механизмашка Ӏалашъяь из хилар. Кастта паччахьалкхена дӀаяла йоллергйола хьажкӀаш кулгашца тӀайотта езаргъя машинаш тӀа, автопогрузчикаш ца хиларах. Кхоачашбоалараш дӀа а даьха хьатта йола тоабе беза.

П. АМИРОВ.

ВЕЖАРАШХА. ДОЛЧА МЕХКАШКА

ИТТ ШЕРА—700 КЕРДА ПРЕДПРИЯТИ

Укх тӀеххьарча итт шера Румыне Социалистически Республика боахама тӀаккхийтай 700 керда йоккха завод, фабрика, цех. Мисттача гӀулакхаша, хӀара ихи ди массала дала цхьаьца предприяти болх бе йолаеннай.

Къаьстта а уйла тӀаккхийтай экономика керттерча отраслей предприятеш хьалъяра. Металлургически машинаш ечеи промышленносте болх бе йолайийтай, масала, станокаш агрегаташ, вӀашагӀхутта турбаш ю бухарестски заводаш, Лески металлургически, Слатински алюминиеви завод, кхыраш санна йола керда 45 заводи цехи.

Цу юкъагӀа хьалъяьй 34 керда энергетически объект, цар даькъе Бистрица тӀара 13 гидроцентраль йола каскад а, Лудушски Крайовски теплоэлектростанцеш а, Браьера ТЭЦ я, кхыраш а йолаш.

Цу шерашка хьалъяьй 83 керда химически предприяти цехи. Царна юкъе — Брэильски химически комбинат, Браьера мехкдаьтта-химически комбинат, Бухареста юкъера «Дамубиана» яха шинай завод, дукхха а кхыраш.

Дахчаш хӀамаш еча промышленносте болх бе йолаеннай 63 керда комбинат, фабрика, цех, гӀишлоний материалий промышленносте — 45 предприяти, бахаш болча лаьха хьацташка уха хӀамаш хьаеча промышленносте — 224 предприяти.

(АПН-Агерпресс).

КОШИЦА КВАРТАЛАШ ДУККХАГӀА ХУЛ

Кошице яха город — Малхбоалехьен Словаке центр я. Укхаза йоккха хӀанзарча ханара металлургически комбинат йиллаpо хьоадаьд городо чехка детӀаухийта. Кошице воаццача хана хьахиннай 40 эзар саг вахара долча хӀанзарча ханарча цӀеной кварталаш. Наха чуӀе цӀеной хьаллеча 1959 шу долаелча гӀоне поточни хьесапата баьнаб. 1960 шера хьалдаьча цӀенох 50 процент хинна ца Ӏеш дараш цу хьисапагӀа хьалдаьд, хӀаьта 1965 шера — 92,6 процент.

— Поточни хьисапагӀа гӀирсаш хьалдаро, — аьлар комплексни бригада бригадир волча Петер Майороша, — дикка лоацъю цхьа цӀенош вӀашагӀдоххарга йода ха, къахьегама оасарле лакъю. «Лаьттара гӀишлонаш» яхача тха предприяте цхьа цӀенош хьалдара ха 9 беттагара 7 беттага кхаччалца лоацъяь.

Кхы а дукха да «Лаьттара гӀишлонаш» яхача кошицки предприяте коллективо де дезар: эзараш керда квартираш, школаш, гостиницаш, магазинаш, и. кх. дӀ. я хьалъе езаш.

М. КУНСОВА,
Чехословаци журналистка
(АПН-Пражпресс).

ПОЛЬША КЕРДА ГӀИШЛОНАШ

«Сталева Воля II» яхача электростанце болх бе йолаеннай 125 мегаватт низ бола хьалхара турбина. Ерригa из агрегат польски специалисташа шоаш хьалъй. ХӀанз монтаж еш латт изаннесел низ болча шоллагӀча турбина, из болх бе йодайолийтаргъя тӀаьхьагӀча шера юхье.

ПНР просвещене министра Вацлав Тулодзецке «Глос праца» корреспондентага аьннад, укх шера керда 660 школа хьалъяьй, аьнна. Царех 207 хьалъяьй польски паччахьалкхен 1000 шу дизара сийна долча общественноста рузкъах; Польше халкъа Ӏаьвал долча 21 шера хьалъяьй 9,5 эзар школа, 1,5 эзар интернат, берий шӀа, кхыраш.

«Жичи Варшавас» хьахейт 250 мегаватт низ болаш йола «Дагниа» яха электростанци ток тела йолаялар.

Краковe торжественно хьайиллай Польша 1000 шу дизара сийна йола мехкара 999-гӀа школа — «эзаршера». Краковe бахаш болча наха а бувзама Техникумен гӀишлоний ремеслай Школаш студенташа я ка ваьхала а йоалаш болх бар балхаш долаш «эзаршера» яха школа хьалъяь хьйккхай йиллача ханал 7 бутт хьалхагӀа.

ГДР — ХИМЕ МОХК

12 сентябрера кӀиранди Сокольники яхача паркерча «Промышленносте, гӀишлош хьалъечара, юрта боахамера химии» яхача Дунен халкъашта юкъерча выставке хетадьдар Германски Демократически Республикана. ГДР — химе мохк яха лиллаг а йолаш шоай экспонаташ хьахьувкхаш йола 12 арахьарча торговле объединени дика кийчъеннай дуна.

ГДР выставка керттера экспонаташ — технологически линеш я. Химически установкашен цар беча балхоu, макеташен графикашен дӀахьувккх бензин а, дедерон а, пластмассах ю кӀамаш а хулаш цӀендаза дола мехкдаьтта чакхдуьла мий.

Дукха а болча специалисташен переводчикашен къастам боллаш жолаш тел цита хьажа ухараша деча хаттарашта. 4-ча павильона чулатта химически хьаьсах аьча «Варнора» тӀа хьахьувкх химе даькъерча Ӏилма-техника балхах, республика химически промышленноста дуденнарех лаьца йола фильмаш. Везаме дар из ди хӀанзарча ханара халхара ашараш духхьевзаш барашта а. Паркe ашараш ливхар цӀи-чеза йолча Берлински телевизионни эстрадни оркестро, Фипс Флайшера кулгал а деш.

ГДР-а хетадаь долча цу дийнахьа выставке хиннарашта дӀайийгьар гайн-гайнарча бесарашка кепа техача газета 100000 экземпляр. Цул совгӀа, выставка дирехе васӀонгахьара а цхьацца сакъердаме совгӀаташ хилар.

Хьахайнад миттта Берлински телевидене диктора Лиза Варнес Московски радио хьалхарча программагӀа советски телехьежарашта Германски Демократически Республиках лаьца викторина чакхйоаккхалта. Викторине котбаьннарашта приз лу — ГДР бохийт.

(АПН — ГДР выставка Правительна).

Чехословаци Социалистически Республика. Ново-Мастерча машинаш еча заводо ю цхьа еза йола «Т-180» яха тягачаш.

«Т-180» яха тягач боккхача мехье лаьрхӀай гӀишлонийн маькъийн машиний Московски выставке, хӀаьта 1964 шера Брно хиннача Дунен халкъашта юкъерча торговле выставке дошо майдал а еннай цуна.

Сурто тӀа: сборочни конвеер тӀа.

ЧТК—ТАСС сурт.

ПАРТИЙНИ ДЕШАРА СИСТЕМЕ КЕРДА ШУ ДОЛАЛУШ

ХьогIайхоачаш латт 1 октябрь — партийни просвещене системе дешара шу долалу кх. Марксистско-ленински дешара боаргIаш бола нах а цу беш массехк шера нуйна меттел конкретни экономика а профессионально-технически а дешаш Iемадайтар, коммунистически парте болхкараша, хIана партийни просвещене системо шой теркам тIабохийт марксизма-ленинизма керттерча ткхъ дахйъа. Массанена а хоаш да коммунистически сахкетам болхаш коммунизм толлаца хьалхе йиш йоацаяго, хIаьта марксистско-ленински теори Iомаеча хана ергIадалаш тоалу, чIоагIлу, кIоаргагIу коммунистически мировоззрени.

КПСС Программа тIа белгалдаьккхал коммунизм хьалъоча хана коммунистически парте лоархIам лаккхуш хилар, из парте членашна общественни къахьегане а советски общества вахаре а шоай хьинар лаккхарца дукъаденна да. Цудухьа берригача коммунистий дешар да шоай политически боарам лакйбар, коммунизм хьалъира процессе революционни теори чакхъинхха кIоаргга хар.

Марксизма-ленинизма кхо дакъа Iемадара ходам боллаш йола перспектива йолаш хургйй партийни просвещени, массела шера юкъера а лаккхера а политически образовани эца йиш хургйа хIара цига дешаш долчун.

Цу системе хьалхара нагIа да шин шера деша юкхьанцара политически школа, цун программа 128 сахьата лаьрхIа я. Цу школе политически зиений лардош йола, Iомаш В. И. Ленина биографи, тоьуша политика проблемаш, СССР чухьара политика, конкретни экономика. Цу школе дIаийбу юкхьерен ворхI шерарен дешар дийна бола коммунисташ а парте боацачар активе а. Занятеш ергьа беседай, дувцаре, собеседоване методашца.

Цу тайпара школаш республике 680 — 700 хургья, царех 400 гаргга юрташка хургьй. Масала, Сунженски районе — 43, Наьсаре — 28, Шаьла — 32, Шелковски — 31, Ведана районе — 20.

Партийни дешара шоллагIа дола лагIа да диъ шера дешаргдола марксизма-ленинизма лардаш Iомаергйола школа, цох юкъера политически школа эал.

Цу школе Iемадерга КПСС истори, марксистско-ленински философе лардаш, политически экономе лардаш, Iилман коммунизма лардаш, партехи коллективе беча партийни балхахи йолча ленински хьехама лардаш.

Программа 256 сахьата лаьрхIа я.

Занятешка обзорни лекцеш ешилгеи теоретически собеседовенеш ергеи дерхI. Партех болча ленински хьехамех коллективерча партийни балхен лардий курса хьакъехьа собеседованеш мара ергьац. Дешара юкъе керттера уйла тIеерзаьль хила еза деша баьIараша шоаш бола беш хилара. Дешара план кхаь вариантех оттаьй. Царех партийни организацейна найда кийбе йиш я болаш болча пропагандисташка а кхидолча моттигашкарча хьалашка а хьежжа.

Дешара плана хьалхарча вариантах КПСС истории политически экономе лардаш Iомаю; шоллагIча вариантах — КПСС истории марксистско-ленински философе лардаш; кхоалагIча вариантах — политически экономе лардаш марксистски-ленински философе лардаш. Цу кхаь а вариантех, цул совгIа, лоархIаш да партех болча ленински хьехамех коллективерча партийни балхен лардий а партен правительствай лоархIамегIа долча документийн решенешна а хьакъехьа собеседованеш ела.

Цу школашка хьалхарча шера дешара кхаь вариантах йола план оттаяро партийни организацешка торо хулийт вIаштIехьале кIезиггуйна дикагIа а йолаш дешар доладе. Нагахьа санна, масала, философе хьакъехьара пропагандист ца хуле, занятеш йолле йиш я хьалхарча вариантах; политэкономе хьакъехьара пропагандист вецe — шоллагIча вариантах; хIаьта нагахьа санна КПСС истори хьакъехьара пропагандист ца хуле — кхоалагIча вариантах. Пропагандисташ эшаш йолча моттигашка цу школашка болх бе кхыча партийни организацешкара пропагандисташ хьежабе мукъа ду.

Цу школашка дешаш хургйа ворхI шера а юкъера дешар дийнна а бараш. Юкъерча а юкъерча а политически школашта лаьрхIа дешарх йоcобеш, брошюраш лена деттаргда. Цигга юкхьанцарча политшколашка ладувгIараштa лаьрхIа арадаргда «Фу ха деза общественни дегIаярах», «Советски социалистически общество» яха брошюраш, марксизма-ленинизма лардий школай ладувгIараштa лаьрхIа кепа теха араяйнад «КПСС истори», «Политически экономи» яха учебникаш, «Ленински парти хьахилар», «Социализма политически экономе методех» яха а цигга кхыдола а брошюраш.

Вай республике вIашагIйоахкаш латт марксизма-ленинизма лардаш Iомаергйола 200 школа, царех Грозне 95, Сунженски районе — 18, Наьсаре — 5, Урус-Мартане 5, цигга кхы а.

Нагахьа санна ладувгIараш кхоачамбоалаш ца хуле массехк парторганизацене цхьа школа е йиш я.

Масала цигга школа вIашагI а йола болх беш хургья. Ачхой-Мартана КПСС райкома политически просвещене кабинете.

Гораздашка Грозне, Гудермесе, МалгIабике юкхьерча а юкъерча а политшколашка занятеш е йиш я кIира цкъа шин сахьате, е бетта шозза диъ-диъ сахьате.

ХIаьта юрташка, партпросвещене системе ворхI бетта моттел аля, ворхI бетта мара ца дешача занятеш кIиран цкъа шин сахьате а на еш, кхаь сахьата е эза, хIана аьлча, дешара шу йистедала деза апрель бутт боалуш, е йистебоаллаш.

Партийни просвещене системе кхоалагIа лагIа — юкъера, йистелаккхаьа лаккхера, лаккхера дешар дийшача, кIоаргга революционни теоре занеш йолча коммунисташeн парте боацачар активан шоаш дешар да.

Сентябрь бетта юкъе «Политическое самообразование» яхача журнала тIа кепа теха арайоаларгья шоаш дешачар Iомаергйола теоретически проблемаш, Маркса, Энгельса, Ленина произведенеш. Белгалдаьккха деза шоаш дешар Iомадеча кадраша парте истори, философи, политически экономи, коммунизма Iилман лардаш Iомаергхилар. Масала, Грозне вIашагIйоллаш латт 447 теоретически семинар: царна 198 парте историе, 145 политически экономе, 69 философе, 35 Iилман коммунизма лардий. Юртарча школай парторганизацешка вIашагIъехка я Iилман-атеизма дувцаш семинарски группаш, цо новиъостал дергда хьехархошта тIехьаинса гIулакхаш кIоаргагIа довза, школьникашта а бахача нахана а юкъе коммунистически кхетам боаржабе, Iилман-атеистически болх толамца чакхбаккха.

Укх шера тIоагIа терко ю култоаллеча кадрай методически дешара. Партдешарга парте райкомашка хургйолча семинарски группашка, КПСС Грозненски горкомерча марксизма-ленинизма сайрийнарча университете факультет хьаелл кулгалдеча кадраша лаьрхIа, университета филиалашта болх бергба парте Урус-Мартана райкомен Гудермеса горкомен, хIаьта парте Сунженски райкоме хьаелл партийно-болхана актива диъ шера йола райони школа. Цар болх бергба зночий лаккхерча партийни школа программах. КIира 4 сахьата болх бергба марксизма-ленинизма сайрийнарча университетой райони партийни школаш.

Цу тайпара, хIана партийни дешар дIахьоргда, дешара белгалъйнача хана чуть коммунисташен парте боацача активисташен кIоаргга а массе оагIорахьа а марксизма-ленинизма составни доакъош Iомаде практике революционни теори юкъейоалае Iомае деррига хьалаш вIаштIехьдоалийта Iалашдеча принципах.

Пропагандистски кадрай теоретически боарам, цар мировоззренчески кругозор, методически говзал лакха хиларга хьежжа мара толамe дIагIоргбац политдешара система болх.

Кердача дешара шера пропагандисташ кийчбеш болх бабб горкомашка, райкомашка, юхьанцарча партийни организацешка. ХIанз кадрай политически дешар овлангара тоалара хьакъехьара бош кьалхашка оттадаьча хана, чIоагIа лоархIаме да пропагандисташ теоретически кийчбелга. Цу гIулакха лаьрхIа парте обласни комитета пропагандай агитацей отдела сентябрь бетта шоза хьелларгья парте истори, философе, политически экономе, Iилман коммунизма лардий шин кIира йола пропагандистий курсаш. Цу курсашка гIолла чакхвергба республикера 2 эзар совгIа пропагандист. Цига эшаргья марксистско-ленински теорей партийни пропаганда методикай лоархIамегIарча проблемах йола лекцеш. Лекцеш йийшачул тIехьагIа вонахарсьа юкхьанцарча политшколай марксизм-ленинизма лардий школай дешара планаш йола хьалхара темаш, хьалхара занятеш дIаяхьара методически рекомендацеш хургья, хIанзачу дешарге литература къахъехьа. Цхьабакъда, парте цхьайолча райкомашка бехктохаме ца хеташ деладу из лоархIамегIара гIулакх. Масала, КПСС Наьсарен райкомо цкъа вайтаа 11 пропагандист мара вайтаваца 25 сат воагIача. Хьалхарча курсашка эшаш бола нах хьабахийта вIаштIехьа ца лаьннача райкомашка пропагандисташ дукхагIа бахийта беза шоллагIа боргIаш. Укх шейкисача хана юхьанцара партийни организацешта хьажа еза политдешар Iомадеш мел нах хургба, хIара коммунистацен парте воацача активистацен хьаьст-хьаьста къамаьл де деза, дика кийче йола ю, дешара форма харжара новкъостал де деза цуна. Парте цхьайолча райкомий секретараша доагIача беса кхетаваьдан кадрай теоретически дешар вIаштIехьдаккхара хьакъехьара шоай дешар. Занятешта дика кийч а беша пропагандисташ керда дешара шу дIадоладара, массанахьа а еихха дIадаха деза политдешар вIаштIехьдаккхара гIулакха юкъера кхоачамбоашараш. Парте горкомаши райкомаши доккарийя совнагIа дола обществанни докладараш пропагандисташта тIа ца дохка, лархIен еий деп деза пропагандистски балха. Вай керттера дешар да, идейно-политически боарам лакха а бола партийни дешара ерригача системе занятеш дIайоладелга.

КПСС Программа тIа белгальенха да, коммунистически мировоззрени йолаш беррига советски нах хьалкхибе безаш хилар. Политически дешара еш йола терко лаьгIъе мегаргьац, цхьанха сат юстара ца вуташ республика берригача къахьегамхошта юкъе цхьан боарамах массово-политически пропаганда а деккарийла а партийни организацеш. Партийни организацеш деккарийла а популярни лекторeш, теоретически практически проблемаех лекцеш ешилга, культура халкъа университеташ, дIагIара лекторeш, кинолекторeш, вIаштIехьъяха, хаттарийн жоаппий сайренаш, кинофестивалаш дIаяхьа, кинофильмашка коллективно хьожилга вIаштIехьдаккха. ЛаьгIдалийта мегаргдац политически шаней лардаш Iомаеча кружокашка кхочийн гIаргIайн кхалнах юкъеозара балхаш, ширача замах шедисача зене-зударча гIулакхашта духьала къовсам леаттайраша ви йола терко. Наьсарен районе 18 кружок хургья цу тайпара, Ведана — 26. Цу кружокий болх вIаштIехьбоаккхаргба КПСС райкомий кхаллаха юкъе болх бечеи, пропагандан агитацеи отделаша.

ХIаьта комсомольций политически дешара диллача, укхана дешиий хувпамаш хилад. Эггара хьалха вIаштIехьдаккха деза балха бола кагирхой сайрийнарча школашка деша гIолгеи, хIаьта юрташкарча кагирхоша заочно дешилгеи. Юкъера дешар чакхдаккхаьа болча кагирхошта лаьрхIа вIашагIйоххаш латт «Кругозор» яха юкхьанцара комсомольски кружокаш, хIаьта юкъера дешар чакхдаьккхача кагирхошта — «Кагирхойи общественни прогресси» яха семинараш, къоначa комсомольцашта комсомола эугIарашка оттa кийчлурашта лаьрхIа «Тха ленински комсомол» яха кружокаш. Культура Цlеношкеи, клубашкеи, библиотекашкеи, школашкеи, дешара заведенешкеи вIашагIйохкаргья политически клубаш. Кагирхой политдешара лоархIаме форма я цигга В. И. Ленина балхаш Iомаду «Ленински урокаш». Политдешара тайп-тайпарча формашка дешаш хургба дукхагIа кийчбенна бола кагирхой.

Цигга я хьатIакхулача шера партийни дешара система балха, массово-политически пропаганда, комсомольски политдешара керттера положенеш.

З. ЛИН,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандай агитацеи отдела заведующе заместитель.

Семилетка лоархIаме гIишлош хьалъеча

ПЛАН КХОАЧАШ ЦА ЯР КХЕРАМ БА

Нохч-ГIалгIай АССР-е хьалъеш латта эггара йоккхагIа йола гIишлош «Грознефтехимзаводы» яхача объединене я, цулухьа Къилбаседа-Кавкасски совнархозо чIоагIа теркам тIабохийтаб цу деша.

Цхьабакъда,, хIанзалца хьа теттаов во лел гIишлош хьалъеш. Лохехьа хьожаргда вай объединене лоархIамегIара гIишлош — Грозненски химически комбинат, Грозненски нефтемаслозавод, Грозненски ацетонови завод — хьалъа гIулакх мишта латт.

Химически комбинатерча хьалъ лла еаш йолча комплекса объекташна деш дола гIишлой-монтажни балхаш укх 8 бетта укх тайпара кхоачашдаьд: реактивни ацетона установка 31 процент, цу дакъе гIишлой-монтажни балхашта 27 процент; телемеханизацие установка 17 процент, гIишлой-монтажни балхашта 30 процент.

Кхы дикагIа долаш гIулакхаш фенола ацетони доаккхача производства реконструкци еча а — 55 процент, цу дакъе гIишлой-монтажни балхашта 63 процент.

ГIишлош хьалъоа план мишта кхоачашъю хьахьоккхача цу цифрашка хьежача гуш да уж балхаш геттара во лелаш хилар.

Фенола-ацетона группа ремонт дар сонакр а болхлой керттера цин фенола-ацетона производства реконструкци дар тIаберзабар а бахьан долаш йистехьа еаш йолча кхыча объекташкара балхаш сацийад.

Грозненски нефтемаслозаводе 1965 шера хьалъь ала еаш я атмосферно-вакуумни трубчатка (АВТ). 1965 шера 1-ча сентябре кхачалца 85 процент кхоачашъьй из гIишло хьалъоа план, цу дакъе гIишлой-монтажни балхашта — 90 процент.

Хьалхарча их шера хIара бетта юкъера лаьрхIача 520 эзар сома маьха даь гIишлой-монтажни балхаш укх тIеххьарча шин бетта 365 эзар сома маьха мара даьдац. Производства техникаш лоархIара бальаниш ераш за: 60 тонн гаргга металлопрокат, 350 кубометр вIашагIйоалла сьшкабетон, 1300 кубометр товарни бетон ца тоъар, стандартизированни оборудоване 119 единицей болата арматура 181 единицей тIа ца яр, кхоачам хиллал болхлой ниъ, машинаш, механизмаш ца хилар.

Юхедиса 65—70 процент хиллал дола комплексера гIишлой-монтажни балхаш ерштача заводе болхама объекташта, керттерча дакъе шоалагIа юха чу а хьувадеш хих найда йиббеча блока, хий цIенлеча гIирсий блока, цекашта чухьара турбопроводаш яхкара, цигга кхьдарошта кхоачаш да. Цу белгалъьча объекташкара гIишлоп балхаш комплексера керттера объекташ хьалъяра балхош чакхдоалача хана дах ца долаш диcар кхерам болаш да.

Дукха хIама ца эшаш хьалъьь ьына объекташ, юхедиса доадамбоацар, дола балхаш чакх ца детар бахьан долаш 16 объект эксплуатаце дIаяла йиш боалаш латт.

ГIишлой-монтажни балхаш деш йолча моттигашка тоъаш 200—220 болхло, цу дакъе 50 гаргга монтажник.

Юхедисача балхий графин кхоачашъяра дешна а чIоагIа тIахьожам лоаттабе, шоалагIа юха чувалча, хих найда цийбеш йолча объекташка а хьалъь ца йоалаш дукхагIа гонш йолча кхыча объекташка болх шин сменех бергболаш вIаштIехь баккха, хьалъь ала еаш йолча АВТ комплекса объекташ эксплуатаце дIателара доагIа оттаеш йола графикаш кийчъе а болхлой комплекта дIаяла я еза, графин кхоачашъелта Iалашдара хьалхара къаьстта бехктохаме бола нах хьежабе беза «Грозхимнефтестрой» яхача трестои цун субподрядни организацешеи.

Хьалъь ала еаш йолча АВТ комплексера балхаш тIехьадисарал совгIа, юкъаьдисар кхерам болаш да промышленни хьалашна турбокомпрессора опытни образеца тохкамбаро балхаш а. Компрессор а цунна тохкам бара эшаш мел йола аппаратура а Г-39-40 лахача блока тIа оттаеш я. Уж балхаш «Главсевкавстрой» 431 кубометр вIашагIйоалла сьшкабетон, 89 тонн металлопрокат, ненашна укхйточа Iоакъай 31 кубометр хьа ца хьожаш бахьан долаш болхлоша укх шера дика бетта сацийтад.

Геттара сонадаьл 1966 шера эксплуатаце дIаяла лоархIача объекташкара балхаш.

Оборудоваменеи аппаратуранеи кIал лардаш йохкарен вIийлеши арен балхаш соцадарах заводе йолаш йола оборудовани вIашагIйоллара графикаш кхоачаш ца еш ю: 2740 тонн аппаратура, химически технологически оборудоване 137 единица, компрессорийи насосийи 78 единица.

СССР Министрий Совето бахьа соцамах Нохч-ГIалгIай АССР-е эггара хьалха дукхха за а йиллa кредит хьахийцар капитальни вложенешта. Из дьлар гIишлой-монтажни балхаш сихагIа лелийта вIаштIехьдаккхар духьа, цхьабакъда, из соцам кхоачаш ца беш бисар а 1966 шера болх бе йолайийта лаьрхIа йола В12 а В2 а хьаю мощносташ болх дIа ца боалабеш йисар а кхерам болаш да гIулакх «Грозхимнефтестрой» тресто гIишлой-монтажни балхаш зара бетта а квартала а планаш цIенкха а кхоачаш ца еш хилар бахьан долаш. ВорхI бетта план шера пландаца кийсача 12,4 процент мара кхоачашъьяц.

Тресто план кхоачаш ца яра бахьан да, гIишлонаш вIашагIйоаллача сьшкабетонаца, трубашца, металлопрокатаца, кхыча материалашца йиза Iалашъяра дешаш «Грозхимнефтестрой» тресто хIанзалца къовстадаза хилар. 1965 шера июль бетта дена геттара сацийтад Шолжа тIа гIолла тIий тиллара балхаш (гIишлош хьалъяра чIоагIа эшаш йола объект я из), хIана аьлча «Грозхимнефтестрой» тресто субподрядни организацейна дIаеннаш треста фондай йоалача металла 120 тонн.

ШоалагIа юха чу а хьувоадеш хих найда аьара блокай установка керттерча корпусан технически документаш ца хилар гIишлош хьалъяра новкъарле еча бахьанех керттердар за кхаш гIишлошъераша дувцар кIал ларх йоацаш да, хIана аьлча уж балхаш планах 1965 шера де а даьрхIалацар, цудухьа оттаьча титулни списокана юкъе а дихьадацар.

Цу тайпара, цIакха а гIишлой-монтажни балхий план кхоачаш ца яьча керттерча кхаь гIишлонах лаьна доладаьча масалга хьежача тешшаме ала йиш я вайга: нагахьа санна «Грозхимнефтестрой» трестои цун управленешеи балхаш III-чеи IV-чеи квартала сихдара де дезар ца дой, 1965 шерара гIишлой-монтажни балхий план кхоачашхургьац. МалагIаш лоархI вай из план кхоачашъяра де дезa гIулакхаш: цкъа-дале гIишлоний керттерча участкашка шин-кхаь сменах бола белга вIаштIехьдаккха а балхлой ний биза вIашагIтохара доп къовстадe а деза, шоалагIа-дале, юхедисача гIишлой-монтажни балхашта йола директивни графикаш кхоачашъяра дешна чIоагIа тIахьожам оттабе «Главсевкавстрой» эшшача боарама цемент, металл, хьу, вIашагIйоалла сьшкабетон хьахецаргйола гIулакх деш деза.

Нагахьа санна уж белгалдаь гIулакхаш чакхдоале, халкъа бокхама планах укх шера эксплуатаце дIаяла езача объектаех дукхагIа яоаш дIаяла кийчъяра реальни торо я тха.

М. ПОДОЛЬСКИЙ,
Къилбаседа-Кавказски совнархоза «Грознефтехимзаводы» яхача объединене коккхагIа дола инженер.

КХЫ А ДИКАГIА КА ЯЙЛА ХЬА

Дукха ха йоацаш мехкдаьтта промышленносте шо хьдхана ткъаь пхийтта шера къахьегар деадир «Старогрознефтер» кхоалагIча промысла оператора Багаев Хьамид Мажаевича.

Ткъаь пхийтта шу... КIезига тIа дац из. Дукха дийнад, хаденна а пайсьенад. ЗIамига волаш 1925—1930-ча шерашка шо вахча юрта Шота волавелар Хьамид болх бе.

— Со промысле балха гIоргва, — аьлар цкъа Хьамида цIагIа. Раьза хилар цу гIулакха массева. Буруй деттачарца дIавозавелар. Хьамид болх бе, тIаккха буруй деттара технологи а Iомаь разряд лаьккар. Буруй деттачун гIонча, бурувдеттар, мастер цигга ба Багаев Хьамида мехкдаьттахой говзал Iомаеш бихьа ник.

Дукхa еийлен граноташ а мехкдаьттахочунга «Актибнефтее» хьаьнала къахьегаш, массала хьалха латтачарна цхьан мутIаре волаш цо лала. Нохч-ГIалгIай мехка цIаенначул тIехьагIа кхоалагIча промысле шийна дика бовза болх хьинийнар цо юха а. Республике эггара хьалхарчарна елар къаьнача мастера коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи. Дика хьожжам тел цо шийгар хьакъехьамца производства технологи хIаьтта Iомае безамбеннарашта, шийна дIаметта царна ноикъостал а ду. Цудухьа вахийтав из промысла коллективо шозза Старопромысловски районна къахьегамхой Совета депутатал.

Дикача къахьегама толамашца воадир Багаев Хьамида мехкдаьттахой цIейн мехкдаьтта промышленносте шо болх бу ткъаь пхийтта шу дизари.

Цигга къахьегаш ва вай республика мехкдаьтта промышленносте къаьнагIчарех цаI.

Г. ГРЕБЕНЮК.

МЕХКДАЬТТАХОЙ ДЕШАШ БА

Шерагара шерагга шерлуш йоагIа МалгIабикера мехкдаьтта доакъа промышленность. Лаккху производства технологи, механизаци автоматизаци. МалгIабикерча къахьегамхошта дика кхетаду производства юкъе автоматизаци йоалаяр шоай керттерча дехкарех цаI хилар. Цудухьа царех дукхагIбараш ваддаьва шоай технически говзал лакхъеш, сайрийнарча школашкe, техникумашка, институташка деша багIа. Масала, мастерий школе дешаш ба хIана ткъо сат. Къонача, хIанзза болх бойза воляенначa В. Тарасовца цхьан парта тIа дешаш багIа къаьна буруй деттар С. Дзуцев. Цхьа шу дала лехьа къаьнача мастера дурела юкъера школа яьккха хилярах аттестат, цул совгIа, техника удостоверени а. Цигга дукхачар а йолийкхаргьа укх шера из школа.

Хала дале а балха лакха толамаш а доахаш, дешарца шоай говзал а лакхъеш къахьег МалгIабикерча мехкдаьттахоша.

И. САГАЛАЕВ.

Кердача дешара шера беррига шоай цхьа тIабахийта тиша аьшк дукхагIа гулде гIерташ ба школашкара дешархой. ХIана дIадоладеннай тиша аьшк хьагул а даь пачхьалкхена дIачудалара месячник. Дакха лоаттадергда школа еий яхача дерзах бола беш ба Грозненски № 30 йолча школа дешархой.

Гороз Грознерча школашта юкъе хьалхара моттиг яккхара шерра социалистически яхь аьржай школа классашта юкъе. Цу балха юкъе хьинаре дакъа лоац хIара дешархочo. Тиша аьшк гулдаре бола дика вIаштIехьбаьккхаб школа йоккхагIйолча пионервожате Тимонина Таисия Ивановнас. ХIара дийнахь гулдьча аьшка итогаш ю. ДукхагIа аьшк гулдаь класс малагIа я ховргдолаш хьонхама доска тIа хьатох дикагIйола класс, белгалбоах дикагIйола дешархой.

Месячник дIадоладеннача хьалхарча дийнахьа школа дешархоша гулдаь тиша аьшк ворхI тонн совгIа да. Грознерча школашта юкъе шоллагIа моттиг лаьцхай 30-ча школа дешархоша. Цаха йолача дика къахьегама темпаш кхы тIа а лайхьеш хьахара моттиг яккха лерхI школа коллективо. Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба 7 «б» классера дешархой ш. Шахбиев, Гапонов, Андрющенко, кхыбараш.

Сурта тIа: гулдаь тиша аьшк лахьаш боагIа Шахбиев Израиль, Гапонов Владимир, Андрющенко Виктор.

И. Плиева сурт.

ХIара балха минут кхое

Вай республикерча дукхача болхамашка къаьстта дика хьийхьай укх шера шекара свекла. Цхьайолча болхамашка чуйна йолленнай я. Шаьла районерча шекар деча заводе цIахдлаш хьакхухьаш я свекла. Заводa болхлошта дика кийчъьй машинаш IайIоассаю механизмаш, найфаш, гидротранспортировкаш. Завода болхлошта, инженерно-технически болхлошта дагадаьар цигга лаккхача темпашца чу а эцаш шекара свекла хьалхарча денoшца хьаькхьа йоалалургьа аьнна.

Шин мутIарах хьачуухаш латт машинаш браковка пункте. Браковщикаш Губина Мария, Ицаев Абусаlид, Санхова Ираби, кхыбараш беррига теркам тIабахийта хьежаш ба хьаьца шекара свекла дика хилийтара.

Керттерча дакъе заводе хьабоагIа дукхагIйола свекла йоаrIха, дика цIенъь. Дакха дикал йолаш я, — йоах браковщица нов. Губина. Цхьабакъда, цхьайола моттигаш нийслу свеклана лаьтта уш е уж зIамига йолаш. Цу гIулакхо новкъарле ю заводa болхлошта. Браковщицаца со къамаьл деш волча хана Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхозера свекла а яьхна хьаихьачо ЧИБ 82-36 номер йола автомашина. Совхоза цхьаболча болхлошна ... свекла дукхагIа хилийтар. ХIаьта из дика хилийтара дукха уйла еш бац уж. Цудухьа лоац дикал болаш я цигара хьайбагIа свекла.

Цигга из Урус-Мартана района «Горец» яхача совхозера заводе хьакхухьа шекара свекла. Йоккхачи хоза цIейъь кIайи я цу совхозера № 19—73 йолча машинаца хьаена свекла. ЦхьоалагIча сортах хьийцар я свекла. Цхьа минут ха ялалехьа ший машина Iа а йоассаль вахав шофер.

Шоферий ха кIезигагIа йойта гIерташ ба весовщикаш. Масала, весовой дIачуваьлча цхьа минут балха ха йоа ца еш болх беш ва весовщик Жарахаев Сайд-Ахмад. Цигга бац ший болх весовщица Умаров Сайд-Хьамзата. Ший новкъосто ши-кхо машина тарова тIа гIолла чакхйоалийтача юкъа по цхьа машин мара хилийтац. Из за цо болх тесса лелабо бахьан долаш. «Гудермесский» совхозера свекла яхьаш еача машина шофера шийна замечани йича, Сайд-Хьамзата тIа а чайка аьлар: «нагахьа хьайна дукха гониш санна хете хьай свекла а нийце цIагIо». Кхы цуга хIама ца олаш соцавелар шофер Исмаилов Анди. Из санна дола балха тIа за мегаргдоаца гIулакхаш кхы дукха а гучадуш цунгара. Машинаш шийга хьежаш латташехьа дукха ха дIахьу къаьнаьл деш. Новкъарле а ца бахьан долаш заводa кулгалхоша бехктохаме эзавац из хIанзалца хьа.

Кхи автопогрузчик мара ца заводе болх беш, хIаьта шекара свекла яхьаш хьауха машинаш йIаьш я. Цу хеннех цхьанцар еха сена а моттигаш нийслу, из бахьан долаш сена латташ шинхо сахьат дакха дезаш хуп машинаш. Хьалха дIаяхача хана автопогрузчикаш тIа болх беш вар шишша сат, хIана цига болх беш бац гIенчаш. Цудухьа дукха за йов, цуга хьежжа доху къахьегама эсарле. Цига болх беш учетчикаш а бац, автопогрузчикаш тIа болх беча механизатораштa хоыш дац шоаш мел машинаш IойIоассальй.

Автопогрузчикашта юкъе социалистически яхь йоаржаьяц, тхона тхоай нормаш малагIаш я вац, яхаш дувц заводa дикагIйолчарех механизатора Межидов СаIид. ДIахо йолача хана ца болх тоабанза баргбац.

Укх шера лахкагIча сентябре болх бе йолаеннай шекара завод. Цу хана дена деннеи байезннеи цига чакхйоаха шекара свекла 11 эзар центнер я. ХIанзалехьа заводе чакхъьаихха шекара свекла 60 эзар гаргга центнер я. ДIахо йолача хана болх кхы а цикагIа дIабахийтара, сихха дIадаха деза лакхе дийца кхоачамбоацараш.

М. АЛАНОВ.

НАЬСАРЕРЧА ХIАМАШ ТЕГАРИЙ ТОЛАМАШ

Дика толамаш даьхад Грозненски № 4 йолча хIамаш тегача фабрика Наьсарерча филиала укх ворхI бетте. Валови продукци араяккхара план 104 процент кхоачашъьй цар, дика а лаккхаш къахьегама овсарло. Филиала директор йолча нов. Плиевас дийцар:

— Кхо бутт хьалха тха коллективо дика бир керда трикотажни изделеш араеда. Вокъьар хийцача, хьайжагIа кхерар тхо тIаийцa дехкараш чоашта кхоачашдулург ца хилар. ХIаьта из-м совдей хинна дар. Мехкарашка сихха Iомайир керда изделеш тегара говзал, хIаьта цар тийгача бараха дикай Грознерча фабрикерчул лохагIа а хIамаш.

— Бакъда, — дувц дIахо нов. Плиевас, — продукци дика лаккхъяра чIоагIа новкъостал дир тхона Грозне трикотажни фабрике практике хиннача мехкарашa Могушкова Зайнаба, Залоева Хадшата, Ханатхаева Рукъета, Бузурганова Хадшата. Цига шоаш мел Iомадар шоай новкъостaшта дIахьийхар цар.

Хьинар совтулаш, къахьегама дикамаш лаккхуш бола бу фабрикерча кхалнаха. 130—140 процент кхоачашъьй ворхI бетта план Сагова Марема, Гагиева Хаде, Марталанова Патимата, Мальсагова Марема, цигга кхы дукхачар а.

Ала деза даьха баршьаш тега кийчдеча цехе болх дика тоабаьлга. Кхи шу да цу цехе кулгало Оздоева Хьава фабрике балха йола. Балха йолика бист а, говзал а хилар бахьан долаш вIаштIехьдоал цун хIара бетта цена план 130—135 процент кхоачашъе.

ВIалла йоашц уккаа сменашта семашенте юкъе яьржа социалистически яхь. ДовкхалI а деш йоах фабрике коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча Марталановай Тамаре, Залоевай Рукъета, Кодзоевай Азната цIераш.

Цхьадлаш къаьст фабрике кхалнах дешa а хаде а Iомабара. Фабрике хьайийтай школа, хIаьта из школа болх бе йолаеннача хана дено цкъа керте латт Мараева Асет. Фабрике ше балха йолча хана а бора Асета хьехархой болх. ХIана Мараева Грозне педучилище дешаш я, Наьсарерча школе хьехархо а йолаш, фабрике болх а битабац цо. Школе укх кцнкалла дешеи лаьен Iомалаь 50 кхалсаг, хIаьта хIанз деша багIа 47 саг.

Из дерригa дика дале а, ала деза кхалнаха юкъера кхетама болх укхаза геттаре беала лелийга, цхьаболча мехкарашa вIалла дакъа а лацац общественни вахара юкъе.

— Цкъа геттара дика гIулах дIадоладенналар фабрике: укхаза вIашагIъевллар художественни самодеятельность, — йоах нов. Плиевас. — ЧIоагIа раьза болаш ухар мехкарий хьалхара кружокe, бакъда, е районни культура Цlено а, е комсомола райкомо а цу гIулакха йоагIаш йола терко а новкъостал а ца дарах юхьагIа дисар из дика гIулакх.

«ХIана юха доладе деза из гIулакх.

В. МАРЗИЕВ,
тха собкор.

IА ГАЬНА ДАЦ

Грозненски района Предгорненски опытно-производственни боахамо гIожа доакъар Iалашдара план 60 процент мара кхоачашъьяц, цу тIе йол а хила езачох ах дакъа мара яц. Моша доакъар 9 эзар тоннал кIезиги соьгIа мара дац, хила дезачох ахасел а кIезигагIа да из.

Къаьстта во лел гIулакхаш нов. Умаров управляющи волча шоллагIча отделене. Ухкала планах 2775 тонн Iалашде дезача 1313 тонн мара дац гIожа доакъар. Шийтта эзар тонн йолла еза силос 3 эзар 573 тонн мара ёллаяц. ХIанзалца 800 гектара тIара ча вIашкатехидац.

— Кхоачамбалла вах а техника я яц, — яхаш Iонад управляющи. Деррига фуд яьлча ухх хьиналца хIана ца деш я баьгIа, хIана цIаьхха деррига балхаш кхоачашде гIертаьлга да.

Дика вIаштIехьбаьнхабац указа хьажкIаш чуцара болх. Силос хьоккхача комбайний шпенашта дукхьа хIама ца лацарах мохе кхачане гIолла дIакхухь моше хьажкIаш.

ДукхагIа йолча хана собца латт комбайнаш. ХIара механизаторо сменах 50—60 тонн мара хьаккхац, из нормах йоагIачул дукха а кIезигагIа я.

Совхоза цхьанна а отделене вIаштIехьдаьнкхадац хьуна йоцлацна, ваьхьа йистоцна, орашка мангалашца йол хьоккхийта. Витаминаш йола йола дьла хьоарм Iалашдегта вIалла а долаш дац. Iалашдеча доакъарий дикалца цхьанне а гIулакх дац. Масала, совхоза кхоалгIча отделене силос йолла траншея Iальаьмате бlеха я. Шаьрдаяа вIоагIагIа Iургани доакх цу чу. Силос йоллача хана моша хьажкIех а карбамид а а минеральни удобрени а тохац.

Доахана Iа даьха дезача моттигашка кIезига дIатIаькхуь доакъар. Иштта шоллагIча отделене йол лоаттаеча моттигашка 100 тонн йолча мара дIатIаьоьадаьц. Из Iалашдаьча доакъарах 8 процент мара дац. ХIаьта кхоалагIча отделене дIатIаьзар 201 тонн мара ца, йиъдагIча отделене—300 тонн. Шаи бетта а тоьа тамаш я из.

ХIанзалца гIожача доакъара учет ьяц, е бехктохкаме хургьолча сагага дIа а ецнац, цудухьа виасау йол лечкъар а.

Доахан лоаттаду помещенеш Iана кийчъяра а цIенхаштара кхоачамбоацараш да Предгорни опытно-производственни боахаме. Iалаьмате во а шортига а ю иерообивалштон телапиддатон ремонт. ХIаьта 300 Iаьфа лаьрхIе механизированни корроашка ец йола ремонт сопальй.

Сихха тоьбе беза болх.

Е. МАКСИМЕНКО.

ДОАКЪАР — ДУЛХИ ШУРЕИ

Шортта тайп-тайпара доакъар Iалашдича, шурий-товарни фермаштей малнштей хьатIаоза во дIаоттадича, хьайбаш чудоахкаду помещенеш дика тоа а яь йоадйича, тIаккха ала йиш я юкъара хьайбаш леладеча боахамашка бекъоацца Iана кийчо яьй аьнна. Из нийса да. ХIаьта нагахьа санна кхоачамхилла доакъар а ца хилча ,тхов-кIийле йоацаш Iа дахкха хьайбаш а дисача, тIаккха вIалла бехие мичад шурей дулхи кIезигдалар.

Мишта кийчлу Iаьна Гудермеса района «Дружба» совхоза цхьоалагIча отделенера хьайбаш леладераш? 65 процент мара доакъар Iалашдаьдац укхала хьайбашта, хIаьта вопленрбаташ хьы а кIезигагIа я. Вайна гучча тайпара, селла дукха а дац доакъар.

Вокхьалдар аьлча, силос йоллалгаво лелац боахаме. Планах 5000 тонн йолча, хIанзе 4068 тонн силоса ёлзай. Силос ахь а йолларгIалаш я.

Отделене йолаш я 300 гектар шекара свекла, хIаьта чуйицар 30 гектар мара яц. ДIадахача шерарчул воагIа и свекла, тIаьш я свекла лелаераша шоай декхараш кхоачашдой. ХIаьта из-м кIезига ю мичад доакъара балансе.

Нагахьа санна долаш дола доакъар кхомбеш дIаухийташ хилчен, бардеи жони хак-ханнахьа лоаттаделга вIаштIехьдаьнкхачем, Iангара дика хаха йиш я отделене доахан.

Тхо хилар шурий-товарни ферме. Детта доахан чудоахкаду помещенеш дика тоаьлш кIира тахан я. Кораштa шай хаинахьа киагаш тохеча доахана Iа дахкха йиш йолаш а помещенеш.

— Шуй боахаме Iалашдаьр 1375 тонн аьлек чан да, хIаьта хьайбаш чудоахкадеча помещенешта икке латтар паI-их аргIа мара дац, ваш Iалашдаьчунга диллача лоадама доакъар мичад оаш хьатIаьзар? — хетт оаха зоотехникага нов. Исмаилога. Образованега дилача зоотехник волча хIаьнгIьча сага дика кхетаду цу доше маIан. — Со укхала вена массехк ду мара дац, — трапепорт тоьаш.

Боахама гIулакх лерттIа леладац отделене. Совхоза шаи доалхьа я кхоачамхиллал автомашинаш, тракторашта тIехьатуса тележкаш. Царех боаза пайда эцар мара ахы хIама дац эшаш. Гуш да, дIадахача шера дийна гIалаташ отделене кулгалхоша терхаме ца эцилга. Тlехьа а ца детташ сихха оарцагIбоала беза доакъар фермашта хьатIаоара.

Доахани Iаьсийн чудоахкаду помещенеш дика тоаc гIерташ кIезигa къахьийтадац отделене хьайбаш леладераша. Доахан чудоахкаде керда помещени хьалъяьй, цунна гонахьа цемент йиллай. Цул соьгIа укхаза болх бош хургья доахана искусственни осеменени еш йола пункт а.

А. АЛЧИБОГОВ.

НИЙСАЧА ЭЛЕКТРОННИ ПРИБОРАШЦА

Хий цIендара тIахьожам лоаттабе на беза цхьаккха дакъа дац Iалаш техникан, цудухьа из тIахьожам лелабара чIоагIа эшаш я прибораш. Къаьстта боккха лоархIам болаш я производстве хий цIендара ахпроводникови электровакуумни прибораш, уж хул атомни установкашка, колхозни хий цIендеча установкашка, медицински лабораторешка, йий деча промышленносте, кхьча халкъа боахама отраслешка. Хий цIендара балха дикаа лахъьюра, установкаш дукхагIа йхарейолаш хилийтара хIана чIоагIа нийса тIахьожам лелабе беза. Уж декхараш дикаа кхоачашдара Iалаьмате нийса болх беш йола прибораш хила еза, из да балха тIа нокъзара дьлина хIама дика холуш уж прибораш хила езаьлга. ХIана хила езаш я хица уйш йолча зэарлагIча в иттаи зэарлагIча дьлкъа дух холуш йола прибораш. Из санна йола прибор хIана хьалай, СССР-а ВДНХ город Грозне еча, «Химически тохкамаш деча лаьрхIа нийса прибораш» ахача выставке йолаш а из. Прибора марка я ММЭЧ-63.

Градуса зэарлагIча дакъага кхаччалца ха деваш я температура, хIана аьлча цар болх айхха бувзам болаш ба процессашца. Цига кIезига хиина а хувцам хилча хувцабала тарлу химически реакце бустам, цунга хьежжа вогIа хила тарлу прахеца продукци. Температура нийса хургйолаш тIахьожам лелабара хьалай КС-61 яха прибор, цо торо хулийт температура мел я харал соьгIа, йIаьххача хана температура ше дIадаьъеш болх бе. Массаница хоьш да укх тIеххьарча хана кхачаи йродукцйш шей а еш дукхача хана талхаргйолайш гIулакх делга. Цу даьхье йIаьххача хана температура оптимальни режим хилийта еьь. Из кхоачашдара вииаш я КС-015 яха прибор.

Химически лабораторешкарча чоалхаиерча установкашка дуьнача хана дежуретво делае оаш хулар хийнеш. Царна новкъостала хьалай кийлёе прибораш. Царна юкъе я БАТ-2, ДПМ-60, ДЗПЛ-1, ММ-1, кхьираш. Бустам баккхара программа чел цу комплексала, из кхоачашъаьчул тIехьагIа ленточни диаграмма тIа прибораша дIаяздаь хул карарIдийккраш, даьнеш. Иштта приборашна болх барах кхьачахьа балха баха йиш йолаш нукъабоал дукха специалисташ.

ЧIоагIа чоалхаера процесс лоархIаш я термопара градуировка яр. Цига балхаш деш ба дикха балха гонбал йола дукха специалисташ — лаборанташ, инженераш. Лохаомни АПН-1 яхача автоматически потенциометра 2,5-аьа сахагIа кхоачашбу из болх, цо торо хулийт кхьачахьа балха ваха йиш йолаш 9 лаборант мукъалавакха.

Самолеташ лелаеча дукхачарна хоьш да самолет гIетта йолача хана фена хьекхалуш мел йолча деталешка электрически зарядаш хьахулйш хилар, цар самолета баь а ца Iеш пассажирашта хьовзам бу, хIана аьлча Iайнача электрически зарядашта самолет морхашта юкъе аьлча разряда хулаш хиларна. Цудухьа самолетий конструкторашна дукха балхаш ду самолет йодача хана кIезигагIа зарядъ хургйола металлаши сплаваши лохаш. Из болх кхоачашбе вIаштIехьдаргIацар электрометраш яха нийса прибораш ца хилча. Уж санна йола прибораш йоаза йиш я выставке.

Дукха я выставке хьокха отраль прибораш, царех дукхача моттигашка пайда вц. Цу выставке венача сага йоккха опыт йолча приборий конструкторашна — разработчикашна консультаци лургья выставкерча ерригача экспонатех лаьца.

Iилмаи техникан тайп-тайпарча областашка пайда эцаш йола электронни прибораш хиина а ца Iеш, выставке я дIахига серийни аппаратураш хьаеча вша унифицировании деталеш, приборий корпусаш, стендаш, пульташ, кхьираш. Химически лабораторе боллхоашта доваргда титровальни стол. Из эшаш да кондуктометрически потенциометрически титровани яра. Стол кийчдаь да керлача электронни приборашцем гIоьна йолча оборудованешцем.

Цу выставке бахкачар договор а ль вIаштIехьдаккха йиш я иесара ярш санна йола шоаьнта вша прибораш кийч а еш хьакхуьхьийтаргйола гIулакх. СССР-а дIа-юха ухача ВДНХ выставкера керттера экспонентaш кийчъьай ерригсовзаи Iилматохкамен конструкторски тохкама прибораш еча институто (город Ленинград ВНИИтохкама прибор). Цу выставке я экспонентaш самостоятельни конструкторски бюро приборaш, автоматизаце средстваш) (город Тбилиси) прибораш еча паччахьалкхен комитет, автоматизаце средстваш, СССР-а госпланера управлене системаш.

Выставка хьайийлай укх шера 10-ча сентябре, болх беш хургья 25-ча сентябрага кхаччалца 12 сахьат даьлча деш 19 сахьат даллалца, кIиранди йнахьа болх беш хургьац. Выставка хургья машинистаьхой И. К. Крупске цIерахча культура Дворене.

И. РЫБАЛКО,
выставка техническа кулгалхо.

Грозненски района бальда даррий-шурий совхоза шоллагIча отделене силоса дIайийна хьажкIаш хьокхаш дика болх беш хьоагIа совхозе цIи хеза йола механизатор Нурмагомедов Iабдал-Мажит. СК 2-6 ахача комбайнаца шуй балха норма кхоалгIа цIаьхьа ахалех — шоззе тIехьхоьчашгьо цо.

Сурта тIе: балха латта механизатор Нурмагомедов Iабдал-Мажит хьажкIаш хьокхаш ва.

С. Соловьева сурт.

Тхьамка — пайдане культура

Дика тхьамка хьуьгьаи кхобаьй Шаьла районь «Аргуншозий» яхача совхоза механизаторша. ТIаьхьертта къахьоьгаш Муслов Iадлала кулгалдеча тхьамка кхедеча бригада члешна. Цар лерттIа вIаштIехьбаьккхаб шоай болх. ЦIаIаш тхьамка листаш хьайоахаш, шоллагIбараш уж воркъийгацца каалоцна кIала дIаувлош боахк. Цар хIаране шай болх лерттIа беш хилар бахьан долаш дика толамаш даха аьттув баьинаб бригаха. ХIаьане 150 тонн тхьамка лист хьаьнаха баьинаб уж. Царех 15 тонн кондиционни боарамга кхоачалй.

Бригадо доахар тIайийцаь 56 гектарах хIаране тIара 12 центнер тхьамка лист чуйца.

ХIана шоьлагIа тхьамка лист хьаьнаха баьинаб уж. ХIанзле гуш да цар шоьлгIа тIайийца декхараш толамаца кхоачашдергхилар.

Укх деношка кхоалагIа тхьамка лист хьалкха болалургба механизатораш. ХIана шолш хьадаьнцха лерттIа тхьамка пачхьалкхенга дохка кийчдеш ба уж.

Дика къахьийгад Муслов Iадлала бригадаца хьье ялача Сайлахмадова Райбека бригадо а. Цу бригадо 33 гектара тIа кхеду тхьамка. ХIана кхоалагIа тхьамка лист хьайоаккхаш а уж йокъаеш а боахк бригада членаш. ХIаьане 20 тонн тхьамка лист кондиционни боараме кхоачалй цар.

Дика къахьег цу бригада членаша Цакаев Насруддин Амалиев Хьусеном. Шоай бригадо хьа мел йоаккха тхьамка лист дIаупна аьттув болл цар.

Иштта, дика къахьийгад Идрисова Маккаси Исраилов Узамхадшоеи кулгалдеш волча бригадаша а. Царех хIара бригада 500 центнер тхьамка лист йоххка еза пачхьалкхенга.

— Планах соьгIа дIаьургда цха пачхьалкхенна тхьамка, — йоах Макхас. Планах 8,5 центнер мара доцача 12 центнер дIачулургда вай на декхараш тIайийцад бригадо. Цар аьттув баргба дейхар кхоачашде, хIана аьлча тхьамка дика кхедаьй цар.

Продукцех дукхагIа дола дакъа тхьамка лелаераша пачхьалкхенга дIалургда бальне, кхоалагIа сорт долаш. Цхьабакъда, отделене къовсам лоаттабу кхоалагIча сортал дола сийрла тхьамка дIалаларе.

Нагахьа санна, ялача сорта дола тхьамка цар дукхагIа дIачулой шортта пайда баргба совхоза цу культурах, пудухьа тIаIерта къахьег болаш совхоза тхьамка кхедераш.

М. АЛБОГАЧИЕВ.

НИЙСА КЪАХЬЕГАРО ЙОАККХ КОТАЛО

(Доярка АХМАРОВА Иамйта дуцар)

Ер бархIлагIа шу да со Надтеречни района «Надтеречный» совхоза доярка йола. Юкхьанна балха еача хана ерригача ферме а эггара ногIа йола доахан делар сога леладе. Бакъда цу гIулакхо кхераннзар со. ДакагIча доаркашта тIехьонхе лерхIар аз. Хало ца лоархIаш болх бир.

Зехьа довнзар хьийга аьа. Шу массаза доал дукхагIа шура тоза даьлар аз леладу доахан. Ер пхалагIа шу да шура лькхара план аз тIехьхоачашъю.

ХIаналехье шоачашъьй аз шура лиихара шера план. Шера лиихха езар 2200 килограмм йолча хIаналехьа а хIара Iаттагара 2247 килограмм шура лькхай аз. ХIаьта ер шу чоахалалехьа 3200—3300 килограмм шура лиихда лерхI да хIара Iаттагара.

Опыт хилара хьалма мара вIаштIехьбалац болх.

Юкхьанца со балха еача хана сай фу де деза дика хацар сона. ХIана ца хоьр кхьча доаркашка дIалаьтагIа а дилинар. Цудухьа частЕ гIалаташ дуьлар са, масала, болх дика бу, хьинар долаш я. сайх алийтар дукхьа цIъа графикал хьалха дийттар аз доахан. КIезигагIа шура лькхар аз цу Iура. Ферма заведующега дIалайтанлар доврнаша аз даьр, бакъда, шоаш чIоагIа бехк баьнинар цар. Доахан вIалла тIехьем хьалдеи детта йиш ца хиларах кхета йора со цар.

Рацион фий хацар сона, пудухьа айса гIулакх деча доахана боарам а боацаш шортта доакъараш дехнар аз, бойх доарьешта ца хойташ. Доакъар ах ца дуьш дугар доахана, аз хьаьчура дIа а даийнар юкъа а керда доакъар дудар аз доахана. Бакъда, из гIулакх гвонадаланнар. Аз лелидер гучаделчо, рационх доаттIар мара делайттапно сога доакъар.

Ая из Iомадерах: хьалха сайна терма е шортта дикагIа йола йола силоси аз а йиe, нецъ доллаше а лечаш кулар са доахан. Из бакъдаш цIавр царгара йоаккха шура.

Ял цу тугаш йола йола силоси дIатIаьйоалаш, царна концентраташ гула тIаьхьерцаш хала Iомадир аз доахан деррига хьалхашна дола доакъар да, тоьал ха дIадахар цунга.

Iуррехьа ферме хьаеча доакъар а лийле доахан лета моттига иштта доахани цIии а дийи мара йоалацар со шура ликха. Кхьиттел къахьача доаркIайна а делар аз, Iайрийна доахан делталехьа доакъар хулар цар. Бакъда, уж хийта дьлча мара дIадоацдар ело, тIаккха цIендора доахан а. Доахан делталехьа дIалайна деза кхо сога хаеттача, хIана аьлча, цIенника дикагIа да из.

Иштта шу даьлар со ферме еха. Дерстар согара доахан, бос лепаш цIена хулар уш, хIаьта а хьалхарча шера шура лиихара план кхоачашъяйнар аз, кхоачашъяьнзар из шоллагIча шера а, бакъда, доахана продуктивность болгала лакхлуш-и яттар.

Цу шерашкa дика вIаштIехьбаьккхьб аьа йиш йолаш бацар тха ферма болх. Тоьаш хилацар концентраташ, йол. Iаи зamaлахьа йоагIачул, дукхагIа телар доахана силос, шурийна Iатгьяр из. Цул соьгIа, геттара во дIаоттабаьбор доярий говзал лакхаляккхара а кхетама а болх. Из бахьан долаш цIенъаь шура Iоаккхара тIехьа вIалла къовсам лоаттабацар ферме. ШоалагIа доахан юхалеттацар цхьанна а дояриа. Цу гIулакхах фу пайда боал хоьш хийла доярь яцар тха коллективе.

ТIеххьара тIадоиаш хьалнагIа делга а уж цIендаь Iодаха деалага а сона хацзар тхоай ферма балхага хьаша сог валцна. Цо гучадаьхар деррига кхоачамбоацараш. Из тIа а хьежаш шоалагIа юхадийттача доярчагара цхьацца шиина мела шура лькхар. ТIаккха кхетадир аз мел шура юсаш хинай. Цу хана дена шурий цхьа тIадоигибтабац аз Iо ца боакхаш. Цу хана дено йоласлар во хьалха латтача доаркай опыт Iомае а. Из бахьан долаш лакхъелар шурий хьоашал, тIаттпала йоласлар шура. Бакъда, хIана а тIехьа еррига шура Iо ца йоаккхаш бола доаркаш а ба тха ферме. Царна хала хет шоай болх лерттIа дIабахьа, цудухьа коллективо новкъараш хул шох, из кхетаве деза цу доаркаша.

Ферма болх тоабарен доахан продуктивность лакхъярен дакъе чIоагIа доархIаш болаш да учет нийса лелаяри доаркашта юкъе дола социалистически лакь лоаттаяри. Цу гIулакхаша массаза а дика къахьегаза тIахьох доаркаш.

Со яхье лаьцай тхоай ферме дикагIа доархIаш йолча доаркаца Солтаева Зинайца. Из кIезигта тIехьаiсай сол, хIара Iаттагара цо лиихар 2100—2120 килограмм шура мара яц.

Iана заманалахьа доахана тоъаргдолаш Iалашдаь ферме гIожа доакъараш, силос, иштта концентраташ. Ремонт аь йоалаш лаьт хьайбай помещенешта а. Цо хьальохх 1966 шу тха коллектива дикача толамца чакхдоаккхаргхилар.

ДIаяздаьр са тха собкорр **Ам. ПЛИЕВ.**

КЕРТТЕРДАР — СОВЕТСКИ САГА ЙОАККХО ЯР

Укх деношка Грозне 1-ча Мая цIерахча беша торговлени общественни кхачани болхлой республикански совещани хилар. «РСФСР Лаккхехьарча Совета V сессе итогаш республика торговлен общественни кхача кийчбелгеи дIахо дегIадоалладара хьакъехьара декхараш» яхача дешах дошлад вир совещане Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председателa заместителa **О. Д. Суханa.**

РСФСР-а торговлени общественни кхача кийчбелгеи дIахо дегIадоалладара хьакъехьа доше дийцача 1965 шера июль бетта юкхье хиннача РСФСР Лаккхехьарча Совета V сессе белгалдаьккхар, йоах докладчика, советски наьха вахара хьал тоадара, царна эшача хIаманна уж Iалашбара дезе гIулакхаш.

Сессе уж директиваш кхоачашъяра дикка балхаш ду вай республике. Семилетка дIадахача кхх шера ерригa торговни организацеш хьайийчa 34,1 процент дегIаенай республика розничи товарооборот, цу даькъе пачхьалкхен торговле яр 33,8 процентa, кооперaце яр 34,3 процентa а йолаш.

Нах кхачаи продукташца Iалашбара гIулакх тоалуш доагIа. Цхьадаш боахк вай тайп-тайпарча ассортиментах йола мальх, макаронаш, Iои, шекар, кондитерски хIамаш, баьцоагIай а хьайбай а даьтта, консерваш, тоалуш доагIа дулх, колбасни изделеш, кхьйола кхачаи продукташ йохкилга. ТIеххьарча шерашка дикка даккденнад кортол, баьца дааpаш, сом бохкилга.

Йо делац, йоах докладчика, 1965 шера товарооборота план кхоачашъяра гIулакх а. 101 процент кхоачашъьй укх шера хьалхарча ворхI бетта товарооборота план, цу даькъе пачхьалкхен торговле 101,7 процентa кооперaце 99,3 процентa а еш. 156 миллионеи 800 эзарeи сома мехьа товараш дехкад укх шера 7 бетта бахача нехага.

ВорхI бетта план кхоачашъяра дика толамаш даьхай «Сунжанефта» НПУ ОРС-а, «Октябрьнефта» НПУ ОРС-а, Гудермесски торго, Грозненски универмага, горпищеторго, Урус-Мартана, Ведана, Советски, кхьча районашка.

ТIеххьарча шерашка шоай болх дукха бозаш бола торговле дика организатораш кхебаьб вай. Царех ба горпищеторга №№ 7, 24, 29, 42 йолча магазиний коллективашта керттера Полторапавлов, Ганкина, Агаев, Саркисян, Миненко. «Грознефтехимзаводы» ОРС-а №№ 7, 11, 31, 10, 13, 34 магазиний коллективаш (заведующеи нн. Шабазов, Степокин, Сдовченко, Акимов, Харкина) Наьсарен района автолавка заведующи Хаптыров, дукха кхьбараш.

Универмаге дукха а болх дика беш бригадаш. Дика латт указа кийчдарий хьашташ довзара гIулакх, шоай товарии эпласашка хьеж, выставкаш ю. Дукха я республике нaхa фу эш а хьожаш шоай болх вIаштIехьбоаккхаш йола коллективаш.

Цхьабакъда, йоах докладчико, тIеххьарча хана торговли тоалуш латте а дукха кхоачамбоацараш а да вай. Ерригa республика хьайийча ворхI бетта йолa товарооборота план кхоачашъяьяле а, цхьайолча предприятешей организацешей плaнаш кхоачашъьяьяц. Масала, машинниахьа ОРС-а предприятеех дукхагIа яраш план кхоачашъяьйнац, горпромторгачарна ахаш гарга и план кхоачаш ца еш. 78 процент мара яц горпищеторге план кхоачашъяьь предприятеш.

Геттара во латт товарооборота план кхоачашъяра гIулакх респотребсоюза организацешка. Тхьаь кооперативни организацеш шийттане мара кхоачашъьяьяц товарооборота план. План кхоачаш ца яранна я Наурски, Сунженски, Наьсарен, Шаьла, Шелковски, МалгIабика райпотребсоюзаш.

Товарооборота план кхоачашъяра чIоагIа тIехьайисай горплодоовощторг (директор Хаутиев), № 1 йола иннентарь йохка магазин (директор Ахильгов), кхьйраш.

Торговни организацешей предприятешей товарооборота план кхоачаш ца яра бахьанаш дуцаш нов. Суханo белгалдоах дукхача тиьашна наха чIоагIа эшаш дола товараш дилла а хулаш ца хилар, шоай товарий фондех бекъоаца пайда эцаи, мйдархошта эшар фух хьажац, цкъаза тикашка доахаш дола товараш дика хилац, тIехьаосача предприятий балха анализ яц, хьалха латтерий опыт дIайоаржац.

Дукха кхоачамбоацараш да торговни предприятий балха режим оттвеча а; ремонта а инвентаризацеа а дIаьххача хана предприятеш дIакъувл. Масала, шу гарга за я горпищеторга № 33-ии 27-и йола магазинаш ремонта дIакъайла.

Цу тайпара гIулакхаш ла йиш йолаш дац. Ерригача организацешта а предприятешта а закон да пачхьалкхен план. Торговлен министерства, респотребсоюза, «Грознефта» УРС-а, кхьча торговни организаций кулгалхой декхар да шоай системай болх тоабар.

Торговли дIахо дегIайоалара йола йоккха резерв я тIехьаюсача предприятий болх тоабар. ХIара организаце, хIара предприяте шай план денделна, бетт-бетта кхоачашъергйола гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

Семилетка шерашка дика чIоагIъеннай республика пачхьалкхени кооперативни торговлен материальни-технически база. 585 единица тIаккхийтай розничи сета, дукха магазинаш хьалъй. Цхьабакъда, дегIадухаш латта балача наьха хьашташ кхоачашдарa машинара яц торговни сеть хIана а. Торговни сетерча цхьан балха моттиго 235 саг Iалашду вай республике нормах 150 мара йоцача. Геттара дукха я вай кагий тикаш. Кхьинетгел городе а юкъера лаьрхIача 3 балха моттиг мара кхачац цхьаи магазина.

Къаьстта кIезига я магазинаш Урус-Мартана, Шаьла, Наьсарен, Ачхой-Мартана, Надтеречни санна йолча районашка. ГIулакх иштта долашехь в шера шера кхоачашъяц вай торговни сеть шеръяра планаш, гIишлошъераша халдалза тIехьадоах торговни предприятеш хьа а яь эксплуатаце дIалуга. Цунна бехке ба подрядчикаш а заказчикаш а. Цу шина а даьгара хьадеха деза торговни сеть шеръяра эша хьалаш Iалашдар.

Иштта теркам тIабахийта беза специализированни магазиний сеть шеръяра. ДукхагIа хилийта еза специализированни кхачаи магазинаш. Шеръе еза розничи сеть.

Ши бIаь гаргга магазин я республике прогрессивни методах болх беш (тIадилла тIаьмаш йохкар, самообслуживани, цIагIа дIа а кхухьаш товараш доккар, иштта кхы). Уж формаш наха могаеш а дика а йолашехь сихха уж балха юкъехьош бац цхьайолча торговни организацей кулгалхой. Цудухьа мамогга чехкагIа прогрессивни методаш балха юкъеяхьар, наха гIулакх делга тоадар хьадеха деза ерригача торговни организацей кулгалхошка.

Чоагiа теркам тIабахийта лелалуш общественни кхачаи предприятий болх тоабара гIулакх. Общественни питане сеть 33 процент лаккхъеннай. 34 процент лаккхъеннай тIеххьарча 6 шера общественни кхачаи товарооборот, шоаш хьаеча продукце удельни доша 58 процентага кхьчал.

—Общественни кхачаи товарооборота 7 бетта план 101 процент кхоачашъяь, цу даькъе пачхьалкхени торговле 101,7 процентa, потребкооперaце 99,2 процентa а еш. Тоаденнад цу юкъа общественни кхачаи предприятеш торгово-технологически холодильни оборудованеца Iалашъелга, дикагIа лу наха гIулакх, нийсбу кхача дикагIа ба. Дикка балхаш даьь керла формаш производствана юкъейоалара.

Цхьабакъда, йоах докладчика, общественни кхача массанахьа а наха мащшара бац. Предприятешкарча наха эшача моттигий дукхалга диллача кхоачамбеллаш яц вай республика общественни кхачаи сеть. ЙоагIа ярш дIаьнига столовешка буфеташ а. Дукхача предприятешка эсала да санитарно-техническа хьалаш. Наха Iохоаша 16,7 эзар моттиг а йолаш 340 предприяти я республике, царех 120 мара яц ресторанаш, столовеш, кафе ларбIа йиш йолаш. Наха бахача моттигашка лерттIа дIаниийсъьяц общественни кхачаи предприятеш. Нагахьа санна юкъера лаьрхIача республике цхьан Iохоача моттига 65 саг кхоача, городе 36 мара кхачац, хIаьта юрташка — 134 кхоача.

Корла кхачай предприятеш хьаелара план йхоачашъяц, хьае йолаль объекташ хьалъь яац.

Во вIаштIехьдаьккхад деиархой кхачавна Iалашбелга, къаьстта бIайхачунца.

Шоай балансе йолча 23 предприятех цхьанеша кхоачашъяьяц 7 бетта план, хIаьта 12 предприяте денеш даьл. Из гIулакх ла йиш йолаш дац. Вай декхар да общественни кхачаи предприятий болх тоабар. Къаьстта теркам тIабахийта беза юрта бахачех общественни кхачанна Iалашбара гIулакха. Гаргарча хана хIара совхозе столови хургйола гIулакх вIаштIехьдаккха деза юрта боахама министерствая респотребсоюзей, тоаде деза кхашнен фермашеи болх беш бола болхлой кхачанна Iалашбелга.

ЧIоагIа теркам тIабахийта лууш докладчика харцахьа тарза узар, акчаш сошахар, продукташ телхар, хIама лочкъар санна долча гIулакхашна къовсам лоаттабара деша а. ХIара торговни болхло декхарийла ва уж кхоачамбоацараш дIадахара оарцагIвала, массанахьа а чIоагIбе беза общественни тIахьожам.

Кадраш харжара принцип телха ца яр, тIахьожам чIоагIбар, учет нийсъяр, кхетама болх тоабар — из да бола тоабара ке дезар.

Прениех эггара хьалха къамаьл дир «Грознефта» объединене УРС-а начальника нов **Петросянa.** ТIайийца декхараш кхоачашдеш цхьадола толамаш даьхад УРС-а система коллективаша укх шера, йоах цо. БархI бетта йола розничи товарооборота план 101,2 процент кхоачашъяьй оаха, 100,4 процент кхоачашъяьй ца общественни кхачаи даькъе. Цхьаккха а ОРС яц тха план кхоачаш ца еш. Иштта кхоачашъю план дукхагIа йолча магазинаша а.

Сахкен укх шера 8 беттен 45 болхбочаш моттиг йола 12 магазин, 584 сага Iоха моттиг йола буфеташ, столовеш, хьал а ль болх бе дIайоалийтай УРС-о. Дика балхаш даьь магазинашта капитальни ремонт еш а.

Торговни сета специализаци еш латт. 1965 шера кхы а бархI магазина ергья специализаци. Торговле а общественни кхачан а 62 предприяте керлача прогрессивни методех бу болх. Цо торо хилийтай къахьегаша оасарла дакхъа а обращене нидержкаш кIезигъе а. Технически а дикла кийчъьй магазинаши столовеши.

Тха толамаш кхы а дикагIа хургдар нагахьа санна цхьайолча ОРС-ша гIалатъю дь деларе. 34 магазини 6 столовеш я УРС-а товарооборота план кхоачаш ца еш. Из мегаргдолаш дац. Цхьаккха а предприяти хила йиш яц план кхоачаш ца еш.

Магазинашта специализаци яра гIулакх юхадетт тха гIишлошъераша — хIана хьалъеш латта объекташ аь аьлча ерригаш а специализировани хургья уж. ЧIоагIа белгалдоах оратора гIишлошъераша балхаш хапаньа даь доахаш ца хилар. Масала Старе промыслашка еш лотта шн столоеш хьалъе йолаль кхо шу да, хIаьта а аь йолаш а яц. Шоай болх тоабе беза гIишлошъераша.

Дукхача магазинашка нийслу наха эша гIулакх во деш, чуъь бIеза йолаш. кхы кхоачамбоацараш долаш моттигаш. Уж дIададара оарцагIйоах сона коллективаш.

Грозненски горисполкома председателa заместителa н. Минаева белгалдаьккхар торговлен общественни кхачани предприятешка балхаш деча наьах дукхна а дукхагIа бараш хьалнал къахьегаш а тешаме а хилар. Цхьабакъда, цхьабараш дIайанна тIакхуьш ба. Дикка моттигаш нийслу общественни порядкаш телхаш, хIама лочкъаеш, растраташ еш. Цо хьалхоах торговни боллоашта юкъе бу кхетама болх тоабе белаш хилар.

Дукха я городе эсала болх беш йола торговни предприятеш. Июль бетта дохка дезаш хиннача товарех 247 эзар сома мехьа товараш ца дохкаш Iийнай магазинаш, август бетта ца дойкаш дисараш 456 эзар сома мехьа да. Из мегаргдолаш дац. ХIара бетта кхоачашъе еза план.

Торговни организацешa бола эсала бара бехке я моттигашкара Советаш а. Цу хьакъехьара выводаш аьй оаха. РСФСР Лаккхехьарча Совета V сессе решенеш кхоачашъергья городa торговни белалоша а Советаша а.

Шоай районера магазинаш тераница Iалайъярах дийцар КПСС МалгIабика горкома секретара нов. **Суркова.** Бахача наха эггара чIоагIа эшаш доза промышленни а кхачаи а товараш кастт-кастта доехаш хул тха тикашка, йоахар цо, цундухьа кхоачашъьяц товарооборота план. Промышленни предприятеша царна эшача ассортиментах хьахецац торговни организацешта товараш. Промышленносте торговни организацешa дIадехха товараш арахецаргйола а тикашка эша товараш хургйола а гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

Шие къамаьл деш респотребсоюза председателa нов. **[illegible]** а чIоагIа теркам тIабахийтар промышленносто торговни организаций эшача товаранца Iалашъяра дола. Поставщикаша вIалла теркал а дац ийдархой хьашташ, цар шоаьнта «хала» дикагIа йола продукци хеи яра.

Иштта белгалдаьккхар оратора колхозийи совхозийи кулгалхоша магазинаштеи столовештеи эша помещенеш хьаяра тIера ца хилар. Лелара да гIулакх хьалъе йолаль объекташ ль лхара даьхье а. ГIишлой хьалхара гIулакх во лелара бахьаш-и дукха а да, йоахар цо, хIаьта а керттердар да гIишлошъераша йлаш кхоачаш ца яр, столоеш магазинаш хаинатьа вь цIа ягар.

Товарооборота план кхоачашъяра а баха наь боккъоца царна эшача товаранца Iалашбара а, йоах Нажай-Юрта райпотребсоюза председателa нов. **Юнусова,** тайп-тайпарча формех пайда эца йиш я.

Макулла теркал ду оаха тхоай малагIа товараш дикагIа дIаийду, малагIа товараш дукхагIа наха хетт, дIа ца ийдеш далараш малагIаш да. ЧIоагIа лоархIаме да ийдархошца болх бар. Масала, дукхача хана ийлар тха магазинашка саге дIа а ца ийдаш мебель. Оаха даьрхIар эшаргa хьуна хетачl наха ийаrга а кхухьаш из йохка. Цу гIулакхах пайда баьлар, ерригa мебель йохка сьийлай тха хIана.

Иштта тхо оарцагIа даьрах укх шера хьалхарча вах бетта соахна цу ханначул 1 миллиони 459 эзари сома мехьа товараш дукхагIа дехнар оаха бахача нахага.

Кхьча ораторашa а чIоагIа белгалдаьккхар бахача наха фу эш хьажар, цар малагIа товараш дIадех хьар, дIадоахь а дуса а товараш малагIаш да хьажар, ийдархой конференцеш вIашагIъеттар, моттигашка ярмаркаш яр, керда нанепеш массанега гойтар боккха лоархIам болаш гIулакх хилар.

ДIа ца доалаш дала товараш дохка ярмарка йир укх шера Грозне. Цу ярмарке 500 эзар сома мехьа юрташта дIа ца доаза товараш ийдар городешкарча торговни организацеша. Уж деррига а городе йохкала даьлар.

Иштта кертагIаьальзар совещане магазинашта специализаци яр. ХIанз укх сахьате 284 специализированни магазин я пачхьалкхен торговле. 200 соьгIа я керлача методаца наха гIулакх деш йола магазинаш. Цар товар ийдархошта дикагIа бIаргагургдоача Iодуль, образецех дахк. самообслуживани делаю, товараш уж ийдераштa дIа а кхухьаш цIагIа дIател, тIадилла доха.

Цу фермех доала бераш дохкха дале а, йоахар къамьлаш даьраца, дукхача торговни организацейи предприятейи кулгалхоша тесса лелалу из гIулакх, хьалха латтарой опытах пайда эцац. Къаьстта белгалдаьккхар совещане машиниахьа Грозненски ОРС-а, Гудермесерча смешторга кулгалхой цу гIулакхе оарцагIболаш ца хилар.

Совещане къамаьлаш дир пачхьалкхен банка Грозненски отделене управляюще н. **Долгалова,** столовеи ресторанийи треста управляюще н. Дудниас, Шаьла райуниверсага болхлочо **Хадживаева,** кхьчар.

ЧIоагIа теркам тIабахийта ладийIар совещане хиннараша КПСС обкома секретараша новкъосташа **Титовa, Чахкиева** дайча къамьлашка. Кадраш хьахаржар, уж балхайта тIа хIаьнийсъяр, царна кхетам балар, торговни организацешта кулгалдар санна дола лоархIаме дешаш хар цар белгалдаьхараш.

Къахьегамхой дикагIа Iалашбара наькъаш белгал а доахаш йола резолюци тIайийцар совещане.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Овнашка гIоллара лелхаш латт НАТО

ЛОНДОН, 11 сентябрь. (ТАСС). «Дейли экспресс» ялача газето хоам бу, НАТО штаб - квартира Парижера Лондоне дIалхьара ялан оттаьлй Вашингтоне, нагахь санна цу блока юкъера ше дIайоалаш хилар Франце хьалхайкадой а аьнна.

НАТО хьакъехьа юххьанца дагьча договора ха 1969 шера йистебоал. Из тIеха блок хьаллоаттаерш кхерабеннаб, цхьан оагIорахьара Францена а вокх оагIорахьара ВIашагIкхийттача Штаташтеи блокага гIоллирча цар союзникаштеи а юкъера барт цIенхаштта эгIарца дувзаденна Францин цу союза юкъера дIаяла мегаш хиларах. Газето беча хоама тIа йоах, нагахь санна ишттаа моттигаш нийсъенначул тIехьагIа НАТО штаб-квартира дIатаръяра эгара аьттув болашагIа йола моттиг Лондон я. Иенна йола служба Малхбузен Германи НАТО членаш долча кхыча европейски мехкашкеи дIатарлургья.

Газето хьакхайкаду, США президент Джонсон «из блок цIенъенна еха дIа ца ялийтараь беррига низ тIабахцийта безам болаш хилар.

☆———

У ТАН ДIАВАХАР

КАРАЧИ, 11 сентябрь. (ТАСС). ООН-а Генеральни секретарь У Тан самолетаца тахан Пакистана столицера — Равалпиндера Инде дIавахав.

Пакистане ше ши ди доакхаш президент Мохаммед Аюб-Халаьцеи кхыча мехкашпарча гIулакхий министраца Зулфикар Бхуттораьцеи вIашагIкхеташ а Индеи Пакистанаи юкъера дов машарца къоастадара хьакъехьа переговораш еш а хилар У Тан.

АТОМ—МАШАРА ГIУЛАКХАШКА

ЛОНДОН, 11 сентябрь. (ТАСС). Килеме (Оксфорда юхе) йистеньлаф атомни энергела йолча Дунен халкъашта юкъерча агентства гулъаь хиина плазма физикаи управляеми термоядерни реакциятеи йола шоллатIа дунен халкъашта юкъера конференци. Конференце дакъа лоацаш 25 мехк бар, цу дакъе академик Л. А. Арцимович корте латта СССР делегаци а йолаш. Советски Iилмахоша конференце ера 34 доклад.

Бе Жиа ялача городе-марионеточни бIуа салтий чубалалехьа яхаь доа чуиь фосфора бомбаш йиттай цунна. Салтий гIулакх даь улийна тIа елхача кхалсагаца. Цар тоферанаш халаьхьера Iадаш. Американцашна цар дIа Iомадаь ках боабелгаи шоаш тIа мел кхаьчар хIаллакденгеи мара дац.

«Чикаго Дейли Ньюс» яхача газета тIара дьаьнха сурт.

Къундехьаш Вьетнам.

☆———

ЭХЬ ТIАКХОАЧАДЕШ ЙОЛА ФАКТАШ

ЛОНДОН, 11 сентябрь. (ТАСС). Къулбехьен Африке хIайчарех волча 500 сага хIай барех вола цхьа лор кхоач, хIаьта хIара 110 эзар африканца африканцашта вола цхьа лор мара-ц. Ишттаа хIайчарех волча хIара 4000 сага медицински факультетe доша вагIа вIаьйбарех вошь цхьа студент кхоач, хIаьта 700 эзар африканскех 1 студент.

Ишта моттигаш я инженераш, топографаш, архитектораш, агрономаш, ветеринараш, фермацеташ хиша болаш йолу сахьтаьшта юкъе а — эхь тIакхоачадеш йола уж факташ йоалаш ЮАР-а расови гIулакхий Институте Къулба - Африкански Республика правительствага дIачуоттача меморандума тIа.

ПРЕЗИДЕНТАЦА ВIАШАГIКХИЙТТАЧУЛ ТIЕХЬАГIА...

ПАРИЖ, 11 сентябрь. (ТАСС). Президентаца де Голлаца вIашагIкхийттачул тIехьагIа Польски Халкъа Республика Министрий Совета председатела Ю. Цыранкевича журналисташка хьакхайкадир, Польша малхбузехьарча доазоний хьакъехьара дош кхы дувца хIама хургдоацаш къоастадаро дунен халкъашта юкъера кхоккал хIаьдбараш дунен халкъашта юкъера кхерамзле чIоагIъяран новкъостал дерг хилар. «Тха доазув оттадаьд Потсдаме, да оттадаьд Германски Демократически Республикаца даьча договоро, из лорадеш да СССРца яьча тха согласиене; из бакъдаь дIатIайийцад Франце.

ДЖЕК РУБЕ ЗАЯВЛЕНИ

НЬЮ-ЙОРК, 10 сентябрь. (ТАСС). Селхан Джек Рубе хьакхайкадир, президент Дж. Кеннеди вераи дIахорча событеехи йола факташ къайла яхьа гIерт «лаккерча гIулакхаш» тIа бола нах, аьнна. Цу наьха цIераш лхалар цо, яхаш хоам бу АП информационни агентства корреспондента.

Рубе декараи гIоттадаь дош къоастаде аьнна, селхан суде хьалхалаваьча хана цо дIадийхар шийна суд ль вола судахо Браун квалификаци бокъонах воаккхилга.

Рубе адвокаташа йоал, хIана а арадалаза волча Рубе дошна хьавъехьарча Брауна книжка хьахьокх, из процесе хилар доаш судья хиина хилари цудухьа цун решенеш чакхьала йиш ца хилара.

АП корреспондента белгалдоаккх, нагахьа санна Браун судахо хила йиш йолаш ванар аьнна соцаш бойя, Освальд верах Рубена ль суд чIоагIлург ца хилар.

ТIеххьарча суде цо лоткъаш беча хана Рубе йоахар, Кеннеди верца юкъаена факташ дIакхьа а гучаяргьяц, хIана аьнча «воина дале а, лакхача гIулакхаш тIарча нахна дикка аьттув бала бевш бар со укх хьала тIа кхоачийтар».

Корреспонденташа, слакахача гIулакхаш тIара нах» малагIаш лоархI Iа, аьнна шийга хаьттача Рубе аьлар, масала, кертера судахо Эрл Уоррен тIа а волаш набахта «харцо гучайоаккхача детектора» тIа шийна ниэ баре результатий хьакъехьа хоам баьбац.

ИЙДАРХОЩЦА IЫМЕРЗА

— Вота, цхьа маьхх ях соиа, — йоахар ики-яхх шу дакхнача вIаьнка, сом дIа а кхуйдадеш.

— МалагIа еш хьона са эламита новкъост, — вIаьнка тоар де гIерташ веланъеж тика чу латтар.

— Мачас-м вIайар я аьнадар, ехь хеттаже йист хул бер.

— Мама ше я могаций, хьо ца а вайташ? — хаттар ду тика чу елача цхьан кхалсаго.

— Таисия Поликарповна, — цуина юкъеэвкх тика чу хаттар, — са штатин ийдархо ца ер, мама балха я ухкан, из деакьийна чуялехьа, хIара денна шиь кинна да хIона я воагIа ер со волча. Иштта ва-кх са новкъост, — йоахар хIай маьхий сомах юха доагIа къаьста ахчен кIаьнкага дIакхувдадеш тика чу латтача.

— Из къамаьл дар РТС участкерча горпищеторга № 66 йолча ехачан продукташ йохкача тика чу духхьацха вахача хана сона хезар.

1959-ча шера денз цу тика чу заведующиелла болх беш ва Албогачиев Iалаудин. Цу юкъа цхьакха бутт дIабахабац товарооборота план до кхоачаш ца еш. Масала хьаэцарга вай ер шу. Хьалхарча квартала товарооборота план кхоачашъяьй 114 процент соагIа, шолла тIеххоачашъяьй II-ча квартала план, хIаьта хьалхарча ах шера план — 129 процент. ТIеххоачашъяьй август бетта план а.

Планаш кхоачаш а еш болх бе Iалаудина вIашагIехьдоал ийдархой хьоантаи теркал деш тика чу товараш лоаттадараи, нахаца Iымерза хилараи. Из иштта долга ловргда тика жалобайи предложенеш книжка тIа хьежача. Доаладергда вай цу тIа даь цхьа йоазув: «Педингститута деша оттара экзаменаш дIалуча хана, цхьан юкъа ваха соцар со горпищеторга № 66 йола тика уллача районе. Цхьа бутт сона гIа ха аькхар из каст-каста цу тика тIа водаш. Тика чу балх беш ва опыт йола, нахаца Iымерза вола, шиь гIулакх дика довза йоахарко. Нахаца Iымерза а волаш, сиха гIулакх ду ийдархоша. Тика чу дика кийчъяьй маьхаши товарий цIераши тIаьола витрина. Дика дIанийсъяьй прейскуранташи ийдархошта гIулакх дара йола бокьонаш. Тика чу долу цIена хилар... Арапиев».

Цо а цу тайпара даьча кхы дукхача йоазоша а тешал ду РТС-е бахачен хьатIабаьхкачен ийдархошна Албогачиев Iалаудин Iымерза хилара, цареа эшараш малагIаш да а хьожаш тика чу товараш цо лоаттадалга, санитарни хьал дика хилара.

Тика чу хиначоь бIаргагурга, аьрда оагIорахьа пена бIоахала хьалтоха йоалла, цо баь болх белгалбоаккхаш цунна енна 8 Сийлен грамота. Царех цаI я горпищеторга цхьа сиг латтача тикашта юкъе аьрзача социалистически яхьа 1965-ча шера 2-ча квартале хьалхара моттиг кхоачарах енна. Цу грамоташта юкъе хьалтеха йоалл цига дIачу мел вахьначуча теркаш тIаоавш йола Ше вымпел.

Кхы цхьаькха цхьа хIама а да шрийх коммунистически къахьегима цIи тиллийтар духьа къовсам лоаттабеча йохкархочуи вахарцара белгалдаккха лоаш. Ше балхара ма ваьллане а, № 1 йолча интернат сайрийнарча школе деша вода из. Цу школе йистеньаккхай цо 4-тIеи, 5-тIеи классаш. ХIаьта укх шера 6-ча классе деша вагIа. Шоашткъаяра ваьнивале а доашдога тIехьа хетош вац Iалаудин. Цо тешал ду сийрдача кхоаной — коммунизма заманца гIа бала ва кийча волга.

Р. МАЛЬСАГОВ.

Сурта тIа: ийдархочунна Дорижиева Таисия Поликарповнайна теркаш оаш воали Iалаудин.

И. Пивава сурт.

ГРЕЦЕРА ХЬАЛ

АФИНЫ, 11 сентябрь. ТАСС-е корреспондента А. СЕМИНА хоам бу: Грецера политически кризис конституционни наькъаца къоастадаьра дукхаьа бараште йоккхий хьалеш дукхаьлъэттай. ХIанзарча парламентски вирда тIа кхоаагIа «двоецови» правительство вIашагIйоала аьттув балац цар. Цар лагерь чу цIенхашттара вIашдухьалаешаш эттай керда кабинет малагIча тайпара хила еза яхача дошо.

Премьер-министра даккараш кхоачашдаш вола И. Цирименос, газеташа яздочох, центра Союзах дIахьаьча кхах «цIона» кабинет вIашагIйоллара тIехьа я оа, цIаьнха а королевни мандат шийна алийта я гIерт. Цунна духьала во центра Союзи АДА-и яхача партешта дукхьала мел бараш чубагIа «шерарча барт цхьаьагIона гIулакхий» правительство вIашагIйоллара идея кьоллоацаш вола прогрессивний парте лидер С. Маркезинис.

Цхьаьнха вагIорахьара, вице-премьер хиина Стефанопулос ЭРЭ парти тешаш гIерт ЭРЭ-е даькъ лоацаргдолаш йола барт-цхьаьагIон правительство хьалдаца шаш хилараx. Цу гIулакхе селхан ЭРЭ лидер Канеллопулос волча о ваха, цунца къамаьл даьд цо. Цхьабакъда, ЭРЭ хIана укх оакьата духьала я цу тайпарча правительство дакъа лацара, парламенте вIашагIйоаллар гIойолча коагIча я кхыча кабинета тешам болабах долча дошага хьежа раьза а йолаш. ЭРЭ дизаь бахьон я долаш кхор, керда кабинет йехаро шийна доккха моральни зе тохаргхиларах.

Селхан саррахьа цо йоазонна ше ньча заявлене тIа центра Союза лидера Папандреу харцахьа вьархIар фуннагIа-могагIа даь я конституцe наькъаца йоаца правительство Грецина начйоалл гIертача, 15 июла парер лятарий гIулакхаш, цхьаькха бахьан, мораль йоацаш йола, конституце духьалара методаш уж кхилараз тарра.

Папандреус король Константин бехке вир шийга кхачача Iаьдалая пайда я эцаш цо зуламош лепадарах, «корелевски кабинеташ» цо вIашагIъекхарах, дукхагIа болча депутаташ дIадехкашехьа я, парламент дIахоца цунна ца ларах.

ИНДЕНЕИ ПАКИСТАНАИ ЮКЪЕРА ДОВ

НЬЮ-ЙОРК, 11 сентябрь. (ТАСС). Юнайтед Пресс Интернейшнл яхача агентства беча хоамах, пакистански эскара танкопи соединенеша кхатехай индийски герзашиарча низаца Малхбузен Пакистане ееш йола наступлени. ТIом эгара чIоагIагIа латт Лахорера малхбоалехьарча доазон тIа.

Пакистана официальни вилалаша хьакхайкадьчох, цу секторe пакистански бIунаша индийски юкъара подразделенеш индийско-пакистански доазонал дехьа а кхайса, хIана индийска лаьттан тIа Пенджабагахьа наступлени йолаьй.

Равалпиндерча официальни вилало хоам бир, пакистански герзашарча низаца Вагаха яхача районе тIом беш дIахо тотьаьв моастагIа, аьнна.

ЛОНДОН, 11 сентябрь. (ТАСС). Рейтера агентства корреспондента Делера беча хоамах, Ассам яхача штате (Малхбоалехьара Инди) Шиллонги Гаухати яхача городашта юкъе селхан чукхессавар 300 гергга пакистански парашютист.

Официальни индийски вилало селхан хьакхайкадир селхан саррахьа Гаухати яхача городерча аэродрома тIа эвсина пакистански герзашарча ниаий яа самолет зенитхаш оттай вакхалъа, аьнна.

Деле кхаьчача хоама тIа йоах, селхан саррахьа Шиллонге кхаь сахьатан ах сахьатан фоцара тревога латтар.

КУБА. Лас Вильяс яхача провинцерча Анабанилля яхача озера шуъ-йисте улла «Робустиано Леон» яха гидроэлектростанци электроэнергия тела йолаенай. Из гIире хьалбе лаьрхIача кхаь аргIах шиь болх бе йолаенай.

Эгара теламатIча хIанзарча хамарча оборудованица кийчъянь я станци.

Сурта тIа: диспетчерски чу.

Прииса Латина—ТАСС сурт.

КЕРДА ЦIЕЙШИ ОБРЯДАШИ

КПСС ЦК июньски Пленум хиначул тIехьагIа дикка тоаенай вай республика культпросветучрежденей Iилма - атеистически пропаганда. Культура болхлошта хьалхашка доккхий декхараш латт культура цIеной, клубий, двореций болха практика юкъе керда советски цIейши Iаьдалащи дахьара.

ТIеххьарча хана даьча бера торжественни регистраци ар, саг йоагIача-йодача кагирхоша ловзараш дар, шуп тIа багIаш къамаьлаш дар, хьувкъана цIейши, хIаьта иштта кхыдола Iаьдалаши традицеши вай вахара юкъедоаладара дукхагIа теркал тIаахийта яьнай вай республика дукхагIа йола культурно-просветительни учрежденеш.

Грозненски района 1-ча Мая цIерахчв колхозе дукха хана денз хьадоагIа дика гIулакх а хиина дIаэттад саг йоагIачъ-йодача кагирхоша ловзар дар, къонача моаройи нускалийи деноош. Февраль бетта ш... комсомольски-кагиркой ловзар хилар укхаза. Цхи бIаьнпен соагIа саг хилар цу ловзарашка. Сцена тIа хьатIабаьнача саг йоалаечоаи маьре йодачохи, дIахьаь тIоараш а детташ, саг йоалларах-маьре яхарах дола свидетельство дIаделар. Уж дьакъала бийцар партийни, профсоюзни, колхоза кулгалхоша.

Иштта ловзараш дIакхуь Сунженски, Урус-Мартана, Надтеречни, кхыча районашка а.

Дукха ха йоацаш Надтеречни районни культура ЦIагIа, Надтеречни юкъерча школе хьехархо волча А. Чалаева Братскерча бархI шерарча школа хьехархо Р. Эскарханова йоалара торжественни регистраци йир.

Къона мари нускали дакъъаза буаца баьхкабар совхоза хьалха латтараш, доярканш, звеньевойш, комсомольцаш.

ЗАГС-а заведующе Т. Матомаева а райисполкоме нарца болх беча коакъоастаца а даькъала бийцар уж.

МалгIабике даим дIакхуьь саг йоалларан маьре яхаран торжественни регистраци ар, юхханца эца паспорташ дIадалар, сийленца къаьхийга пенсе тIа водар накъа ваккхар, керда дахь берам дIададар, Советски Эскаре гIулакх де водар накъа ваккхар санна дола цIейши.

Укх шера укхаза саг йоалларан маьре яхарах 42 регистраци яьй, нарех кхоь Вознесеновски культура ЦIагIа хиннай, 245 сага торжественни юххьанца паспорташ делар, 8 саг пенсе тIа вахийтар, иштта кхы дукха а.

МалгIабичерча коммунистически къахьегама цхьоалагIча премыссла комсомольски организаци секретарь Сафарьянц Роза электромонтерага Заруднев Анатолега маьре йодаш, уж дакъала буаца баьхкабар гражданские цIейши Iаьдалащи дIадахьара йолча горсовета исполкома комиссе председатель К. Зыскуневаи исполкома председатела заместители. Къоначa мараи нускалаи торжественни регистраци а ль свидетельство делар.

Юххьанца паспорт лучa хана культура ЦIен сцена хоза кийчъаьяр. «Советски паспортах» яхача В. Маяковски стихотворене тIара лешаш дар ладаь, духовой оркестр лекхар, исполкома председатела хьехар деш къамаьл дир. Тlаккха паматкашца цхьана паспорташ дIаделар. Уж даькъала буаш КПСС, ВЛКСМ МалгIабика горкома секретараша, пионерски организацера баьхкараш, дахьа-йоалош.

Шелковской района Каргалински станице оамал я хиина вахара юкъе делад керда даьча бера клубе торжественни регистраци елга а. Регистраци и да хьатIакхачале, из дин сахьат белгал а дийя, культура ЦIен сопеньо пригласительни билеташ дIадохьийт.

Грозненски районе совхоза, колхоза хьалха латтача доярканa хетаьдь денош а дIакхуьь укхаза.

ХIара бетта цхьагIча дийнахьа хьалха латта доярка яха улица хозыо, нах гул а бийя къамаьлаш ду, цул тIехьагIа художественни самодеятельноста концерт оттаду.

Укх шера 26 сентябре цу районе хьувкъама доккха цIей хурга. КПСС Грозненски райкомо чIоагIъяьй из цIей дIадахьара оттаяь план.

Грозненски Сунженски районашка къахьегама цIейши дIакхуьь. Ишта цIей хилар дукха ха йоацаш Ножай-Юрта районе.

Советски Эскаре гIулакх де болхарий а да заим дага латтаргдола шоаб цIей. Дукха ха йоацаш из денкха цIей хIалихьар Грозненски «Динамо» цIерахча стадионе. Укхаза баьхкабар Грознера мехкаьтта къахьегамхой, партийни, советски викалаш.

Вай вахарца хьахийна уж дика Iаьдалаши цIейши шерра наха юкъе доаржадар культурно-просветительни учрежденей эгара кортарча декхарех цаI да.

Н. КОТОВА,
республикански культурно-просветительни учрежденей методкабинета методист.

ХIАМА ДА ЛОВЧАРНА

ТАМАШИЙНА ХЬОАСА

ХIанзалца довзаш хиначa хьоасашта тара боаца тамашийна хьоаса хьабаьй С. М. Кирова цIерахча Ленинградски текстильни институте. Из хьоаса лаьараш хьоаду бактерешa грибокаши йоаеш ба.

Керда хьоаса полимерех вIашагIбелла ба, цун структура я бактереш йоаача хьисапе атомий группировкаш вIашагIъехка. Бактереши грибокаши йоаеш керда хьоаса хилар цох хьакъаста йиш йоацаш цун биологически белгалоналица органически дувзаденна да. Цудухьа эргаш ба из хьоаса антисептикаш техача хьоасел: антисептикаш хIана йиттача дIайоал.

Мичахьа пайда эцаргба кердача хьоасах? Эггара хьалха медицине. Цох кийчъерглa бинташ, хи - кисп, боамби, лейкопластырь, хIаьта антисептически барзкъаш — медицински халаташ, наьхах дахаша долча берий костюмилгаш.

Цул соагIа, кердача хьоасана моттиг корайоагIаргья кхачан промышленносте а — продукташ чуйохха упаковочни материалаш еш. Кхачан продукташ толхеш йолча микроорганизмашта духьалъотт кердача хьоасах ль пленка, цудухьа продукташа ца талхаш дукха ха йоаних. Иштта пайдане ба керда хьоаса хинеш фенеш дезинфекци яра а.

ГОВЗА НЕЧАЛ

Югославски хиинa Божидар Радославлевича чоалхане йоаца нечал хьальй шаи хоттеи болча ваькъавна автомашина чархаш лувжийтаргйоаааш. Кузова чу элами ши резервуар а оттаь, чархаш йолчара хьайоагIа трубкаш хьатIаьIоагIъяьй цара. Кабинка чу доалла дIоагIа дIаьоьлоде мара дезац шофера эшачa хана чархашта хIаза гIум таса.

ПЛАСТИКАХ ЯЬ ФАБРИЧНИ ТРУБА

Чехословаке дунен чуъь эггара хьалха хьальй полиэтиленови пластически массах фабричени турба. Цун лакхал 15 метр я. Пластиках ль турба кирпичех яьчул 5-аза дарегIа а я, хIаьта лоархIаме дукхагIа ха йоаккхаргйолаш а я.

ФУ Я ЕЗАГIА?

2 миллиграмм мара доаьл доада дафния дукха яхац, цхьабакъда цхьан шарлна до хьадаьккхача фуна биомасса 132 килограмм хул.

Сеча юн еттача йозо шера тессача фух 30 килограмм хул.

МаIош кхали шиь вилаах бIаь шера хьальаача тIехьенах 1500 тонн хул. Из дукха я аьнна хеталургда. Цхьабакъда, маIош кхали шиь декъо дукхьала кхаь шера хьаьхьаче кIоргий биомассах 976 тонн хул. ТIаккха бIаь шера?..

МИЧАХЬА БОДА КХУРИХОЛГ

Лаьтта чуъь а лаьттан тIа а планета сибат хувцаш йола процессаш хул хаддаца. Уж процессаш мелла шорта але а, цар шоай болх бу.

Индийски океана кIоарга тела йола моттигаш толлаш, английски Iилмахоша гучадаьккхад Аденски залива зоне, лоалахарча моттигашца нийсйича, температура лоархIаме лаккагIа хилар. Цо тешаду лаьттаи чуъь активни тектонически бола хилларахи, хIаьта из бахьаи Африкански континент лелаш хилараи йолча гипотеза. Iилмахоша лаьрхIачох, Афоика шера цхьа сантиметр гаьнайоал Аравийски ах-гIайрена.

Эрни Онтариои яхача Iамашта юкъе улла Ниагарски кхурихолг а цхьан метте соца бац. Гучадаьлад, из кхурихолг шера цхьа метр юха тIехьашкахьа бодде. Ше хьахиначаь хана денз Ниагарски кхурихолг итт километр юха тIехьашка баьнаб. ХIаьта хIинчул тIехьагIа 20 эзар шу даьлча Эри яхача Iамах дIа а кхийта, цу Iамаца дIаувргба кхурихолг.

НАЬНЪАШ ХАДДАЧА

Саг чакхвала йиш йоацаш уллаш йолча моттиге геологашта мехкдаьтта корадаьд. Из хьатIадоаккха итташ тоннаш доал дола чоалхане буровой вышка эшар.

ТIаккха вIашагIъяшкха йиш йола установка хьайича? Масала, цхьаьнца узел 8 — 9 тоннал соагIа доаьл доацаш хургйолаш.

Иштта соцам бир «Наччахьалкхен Iилма - техникеи коандьтта машинаш хьаеча проектни институтой болхлоша. «Баррикады» яхача волгоградски заводаша цхьаьна хьайир БУ-80, БРД яха буровой установка. Буруй техачул тIехьагIа установка вIашагIйоаккх цIара узела 8 тоннага кхачачалца доаьл долаш.

Массехк ди мара дезац вертолета дизелаш, насосаш, вышка секцеш, цистернаш, турбаш, хIаьта буровой лелаеш бода нах моттигIча саг дIоваха йиш йоацача моттиге дIаккхачийта. Вышка юха вIашагIйоллаш а доац массехк ди мара.

Редактор М. И. ЛЬЯНОВ.

Х. Г. ВАХАЕВ

1965-ча шера 11-ча сентябре кхелхав 1928-ча шера денз КПСС член хиина персональни пенсионер Вахаев Хаси Гайтукаевич.

Х. Г. Вахаев ваьв 1908-ча шера Нохч-ГIалгIай АССР Ачхой - Мартана района Хьадиса-Юрта, ахархочун дезале.

1930-ча шера денз болх бу бехктоихамерча партийни а советски а балхаш тIа: Нохч-ГIалгIай АССР Ведана окрисполкома председатель, город Москва КПСС ЦК партгруппа член, КПСС Грозненски горкома хьалхара секретарь, КПСС Нохч - ГIалгIай обкома шоллагIа секретарь, иштта кхыча бехктоихамерча балхаш тIа.

1962-ча шера денз Х. Г. Вахаев персональни пенсионер вар.

Х. Г. Вахаев даим тха дегашка латтаргва.

Новкъостий группа.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цlеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктоихама секретара — 2-45-46; партийни вахаран, промышленни, юртбоахаман, культуран, письмоши отделий — 2-25-72; корректорски 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-46; отдел партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательство типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ02686. Заказ № 5018.